

Öruggari - Bifreiðar Hvers vegna ?

Öryggi bifreiða – aukin tækni.
Hemlar.
Öryggisbúnaður bifreiða
Akstursöryggi
Árekstraröryggi – EuroNCAP
Ný tækni og öryggi í akstri.

kni I

Kennari :
Ásgeir Vilhelm Bragason.

Áður en lengra er haldið...

- Þeir sem eru sveinar í bifvélavirkjun sleppa
- Lesefnið er til á hljóðbókum.

Kennslufyrirkomulag

- Kennsla er frá 18:30 – 22:30 virka daga.
- Frá 9:00 til 12:00 laugardaga.
- Mæting er skráð í hverri kennslustund.
- 80% mætingu þarf til að geta tekið próf.
- Ná þarf 4,8 í prófinu
- Próf gildir 70%.
- Verkefni og mæting 30%

Farsímar !

- Hafið símana á silent eða hafið slökkt á þeim.

- Ekki trufla aðra með því að senda símskeyti í kennslustund.

Bifreiðataækni?

- Bíllinn er atvinnutæki bílstjórans, ef bíllinn er bilaður hefur bílstjórinn ekki vinnu !
- Ástand bílsins er á ábyrgð bílstjórans !
- Ef bílstjórinn ekur með hagkvæmni að leiðarljósi skilar bíllinn meiri hagnaði.

Markmið.

- Skilningur á öryggisbúnaði.
- Hagnýt vinnubrögð, rekstur ökutækis.
- Draga úr mengun.
- Þekkja reglur um ökutæki, lögmætt ástand.
- Kunna að fara með eftirvagna og tengitæki.

Efnispættir.

- Nemandi þarf að kunna nægilega góð skil á öryggisbúnaði til að geta sinnt eftirliti og umhirðu.

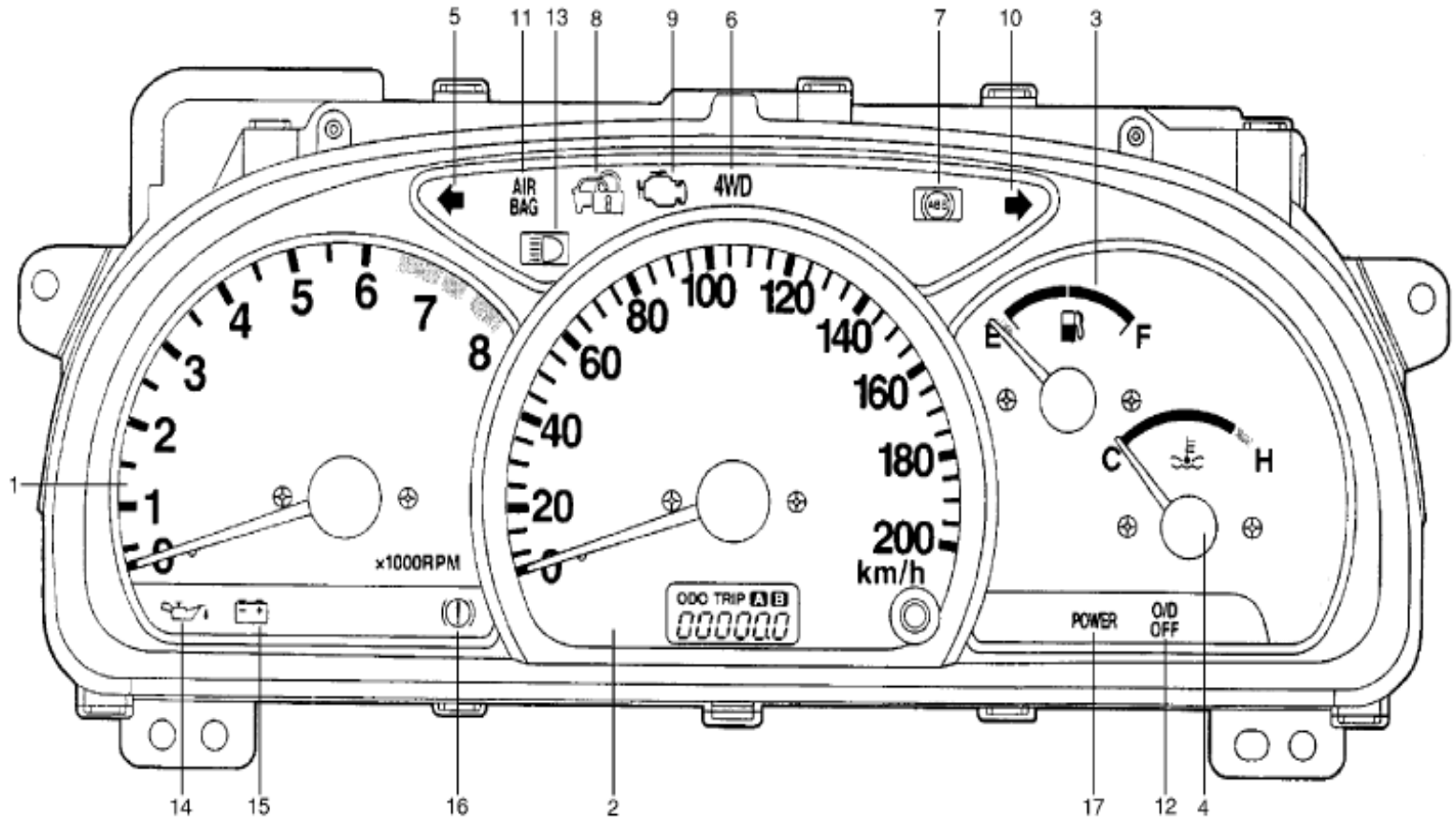
Fyrsta kvöld

- Stýrisbúnaður og fjaðrir.
- Hjól og hjólbarðar.
- Hemlar og stöðuhemlar.
- Skila verkefni næsta föstudag.

Mælaborð

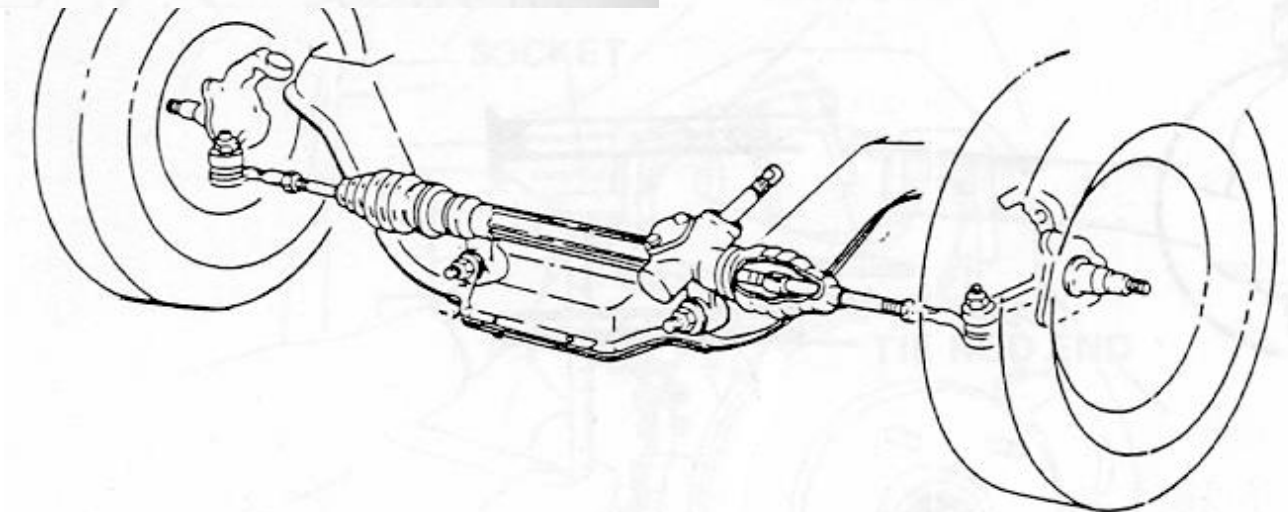
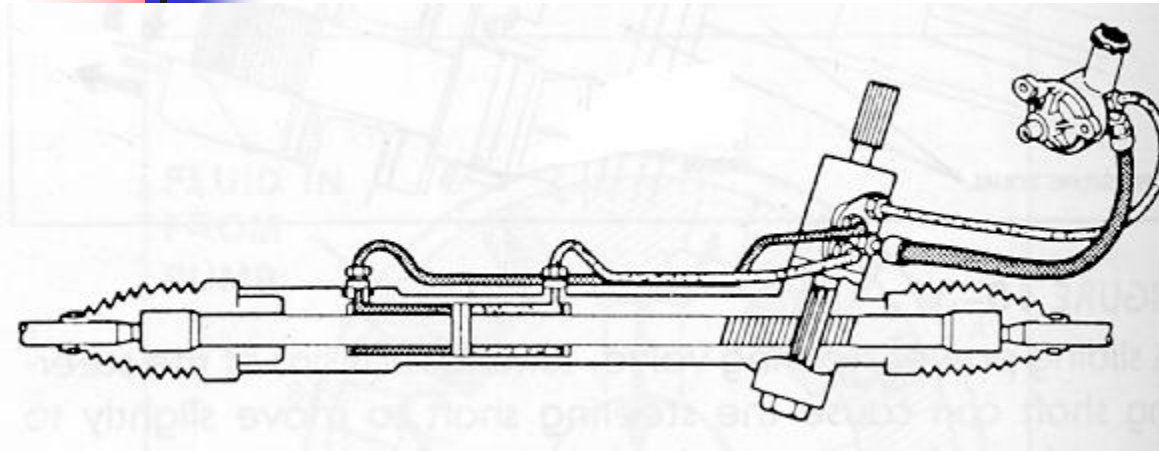

Áður en lagt er í langferð

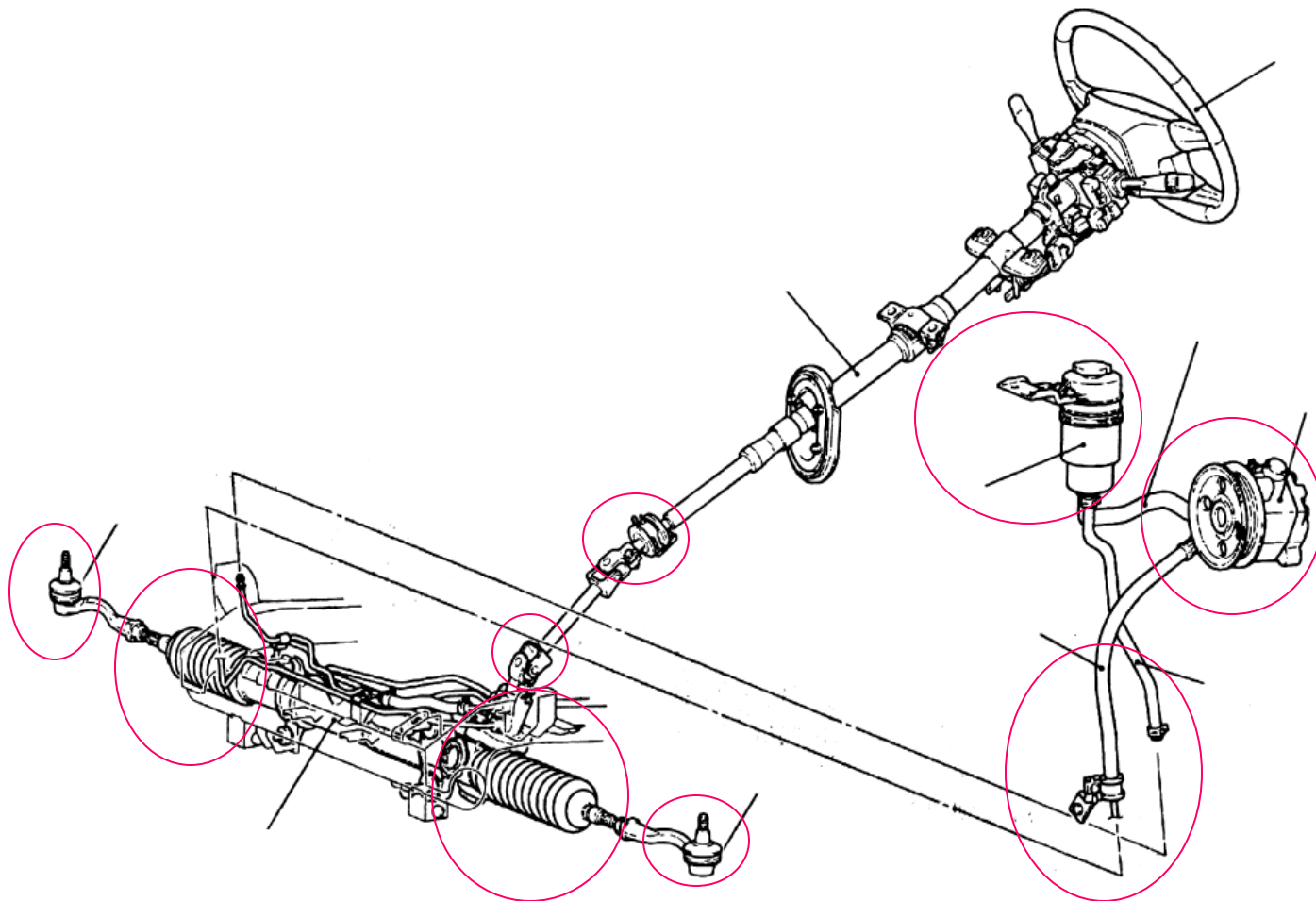

- Olíu á vél
- Vökva á skiptingu
- Kælivatn
- Rafgeymavökva
- Hjólbarða
- Stýri og fjöðrun
- Hjöruliðshosur
- Varadekk, dekkjalykil og tjakk

Tannstangarstýri

Stýrisbúnaður.

Viðhald stýrisbúnaðar.

- Slit í stýrisendum er HÆTTULEGT! skipta strax um slitna stýrisenda.
- Ef hlífðargúmmí er rifið er stýrisendinn ónýtur!
- Skipta strax um slitna spindilliði.
- Slag í hjóllegu á strax að laga. Hægt er að finna slit í hjóllegum ef hjól er á lofti og það skekið duglega.
- Smyrja þarf smyrjanlega stýrisliði.

Framhjólstilling.

- Framhjól eru stillt með ákveðna stöðu og stefnu.
- Hjólbarðar slitna mjög fljótt ef hjólstilling er röng.
- Aksturseiginleikar og og rásfesta tapast ef hjólstilling er ekki í lagi.

Lög um stýrisbúnað.

- Ekki má vera óeðlilegt hlaup í stýri.
- Bifreið skal rétta sig af úr beygju.
- Ef breytingar á að gera á stýrisbúnaði skal liggja fyrir samþykki framleiðanda bifreiðarinnar og Umferðarstofu.

Viðhald stýrisbúnaðar.

Ef um aflstýri er að ræða:

- Réttur vökvi.
- Rétt vökvamagn.
- Reim rétt strekkt (ekkert væl).
- Enga leka takk!
- Slitna liði og enda með ónýt hlífðargúmmí þarf að skipta um.

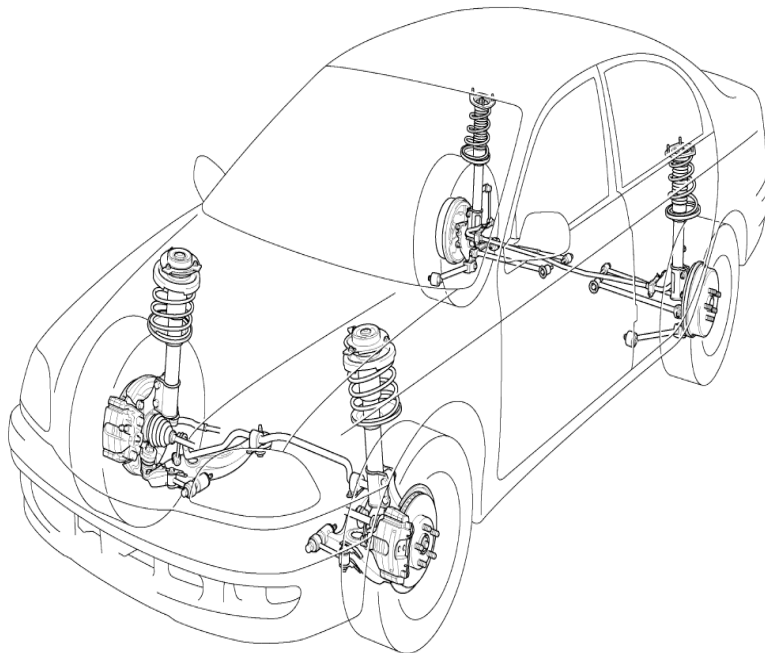

Ólag á stýrisbúnaði.

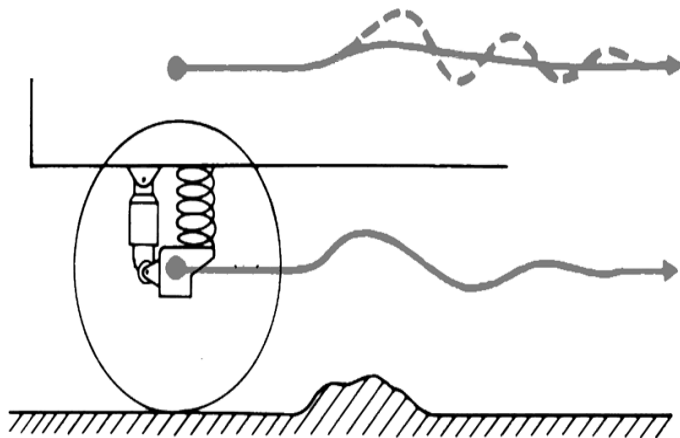
- Sést á sliti hjólbarða.
- Finnst á titringi í akstri.
- Gerir bílinn þungan í stýri.

Fjaðrabúnaður.

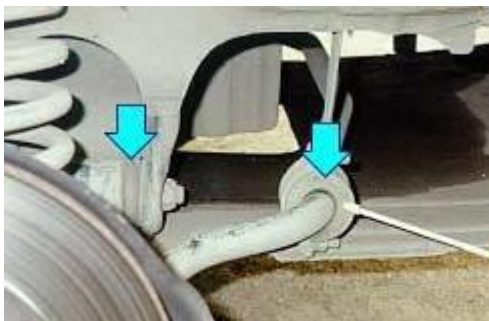
- Höggdeyfar eru hluti stýriskerfis
- Ef höggdeyfir er bilaður verður stjórnun ökutækis ekki örugg
- Ónýt gúmmí í stífufestingum breyta stöðu hjólanna og hjólbarðar slitna óeðlilega

Höggdeyfar

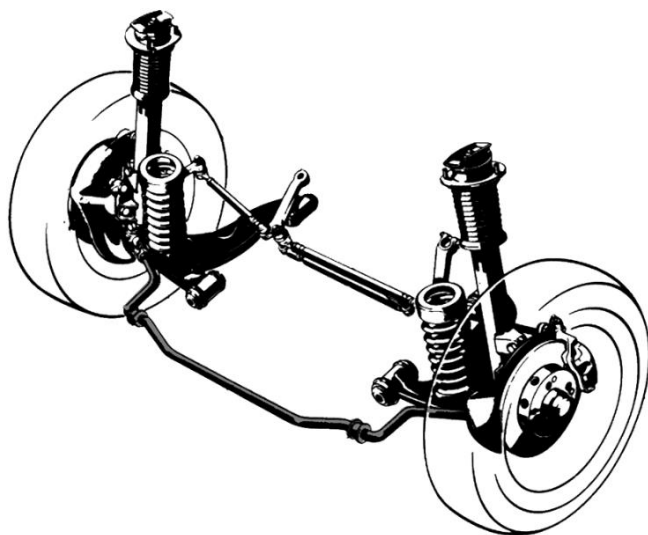

- Bílar og eftirvagnar þurfa að vera á fjöðrum til að draga úr höggum á ósléttum vegi.
- Höggdeyfar draga úr sveiflunum sem koma þegar fjaðrirnar draga úr höggum.

Jafnvægisstöng

- Er fest við yfirbyggingu og fjaðraklafa með gúmmíróðringum
- Hlutverk hennar er að draga úr halla yfirbyggingar í beygjum

Viðhald fjaðrabúnaðar.

- Leki á höggdeyfi er merki um að hann sé ónýtur.
- Fjöðrunar gormar og fjaðrir linast með tímanum, og getur þurft að skipta um þá/þær, best er þá að skipta um alla/r í einu.
- Ef fjaðrabúnaður er með smurkoppum þarf að smyrja reglulega.

Hjólbarðar

- Hjólbarðar eru gerðir úr gúmmíi, stálþræði og trefjalögum.

Mismunandi eiginleikar fara eftir gúmmíblöndunni, fjölda trefjalaga og lögun barða og munsturs

Stefnumerktur hjólbarði

- Örin á hjólbarðanum á að vísa í akstursstefnu (þegar ekið er áfram) annars virkar munstur hjólbarðans ekki eins og til er ætlast.

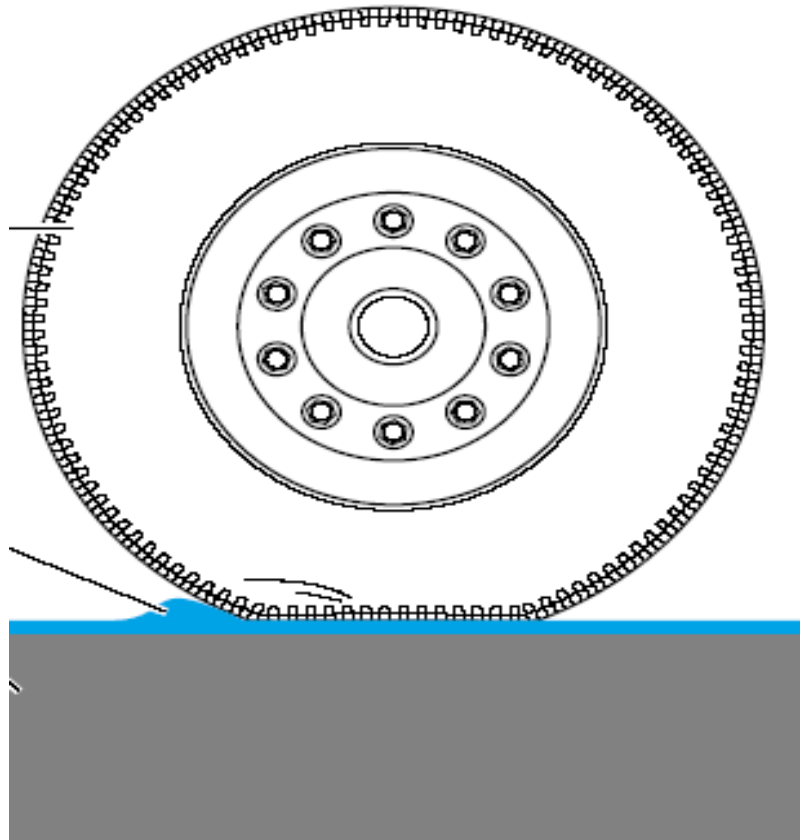
Hjól.

- Mikilvægt er að loftþrýstingur sé réttur í hjólbörðunum.
- Loftþrýstingur skal mældur þegar hjólbarðinn er kaldur.
- Sama munur á milli hjóla.

Vatnsskautun

- Þegar vatnslag er á vegi, og ekið er það hratt að munstur hjólbarðans nær ekki að spýta vatni út undan sér fer vatnið að halda bílnum uppi.
- Eina ráðið til að bregðast við er að sleppa upp eldsneytisgjöf !

Merkingar hjólbarða.

195 = Breidd hjólbarða í millimetrum

60 = Hlutfall hæðar af breidd

R = Þverbandabygging

15 = Innanmál hjólbarða í tommum

86 = Burðargeta

H = Hraðatákn

Slitmerki

- Sumir hjólbarðar eru með sérstakri slitmerkingu sem kemur í ljós þegar u.þ.b. 1.6mm eru eftir af mynstri hjólbarðans

Hjólbarðar.

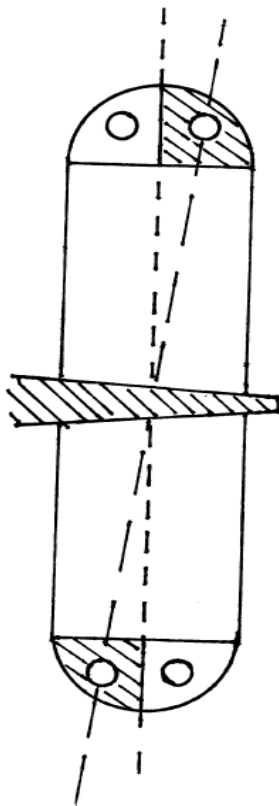

Slitmörk   lágmarkshraði

Rúta	1,6 mm	120km
Leigubíll	1,6 mm	120km
Vörubíll	1,0 mm	100km

Vetrarhjólbarðar a.m.k. 4.0 mm
mynsturðýpt

Jafnvægisstilling hjólbarða

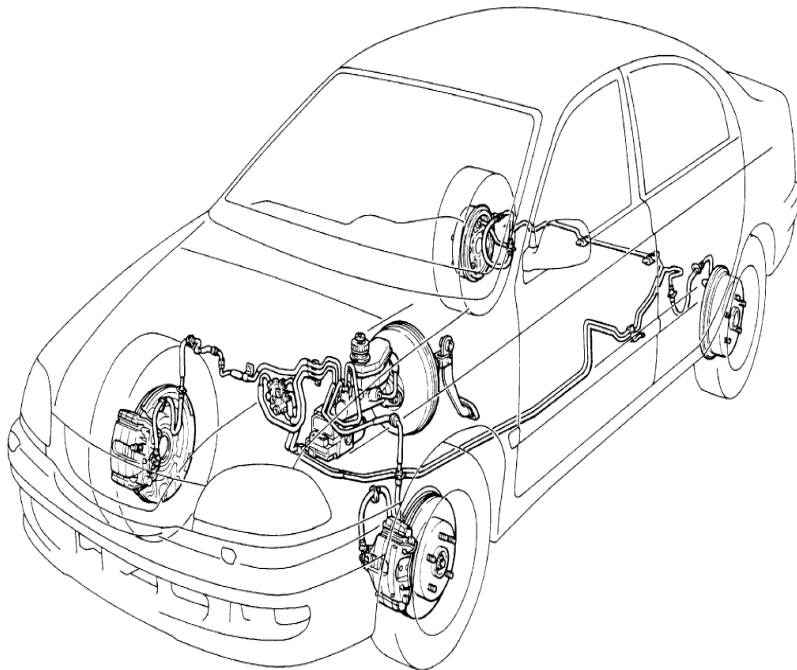
- Á hjólum má ekki vera umtalsvert hæðar eða hliðarkast.
- hæðarkast þegar hjól hroppar upp og niður í akstri
- hliðarkast þegar hjólið "skelfur" í akstri

Nöglur vetrarhjólabarði

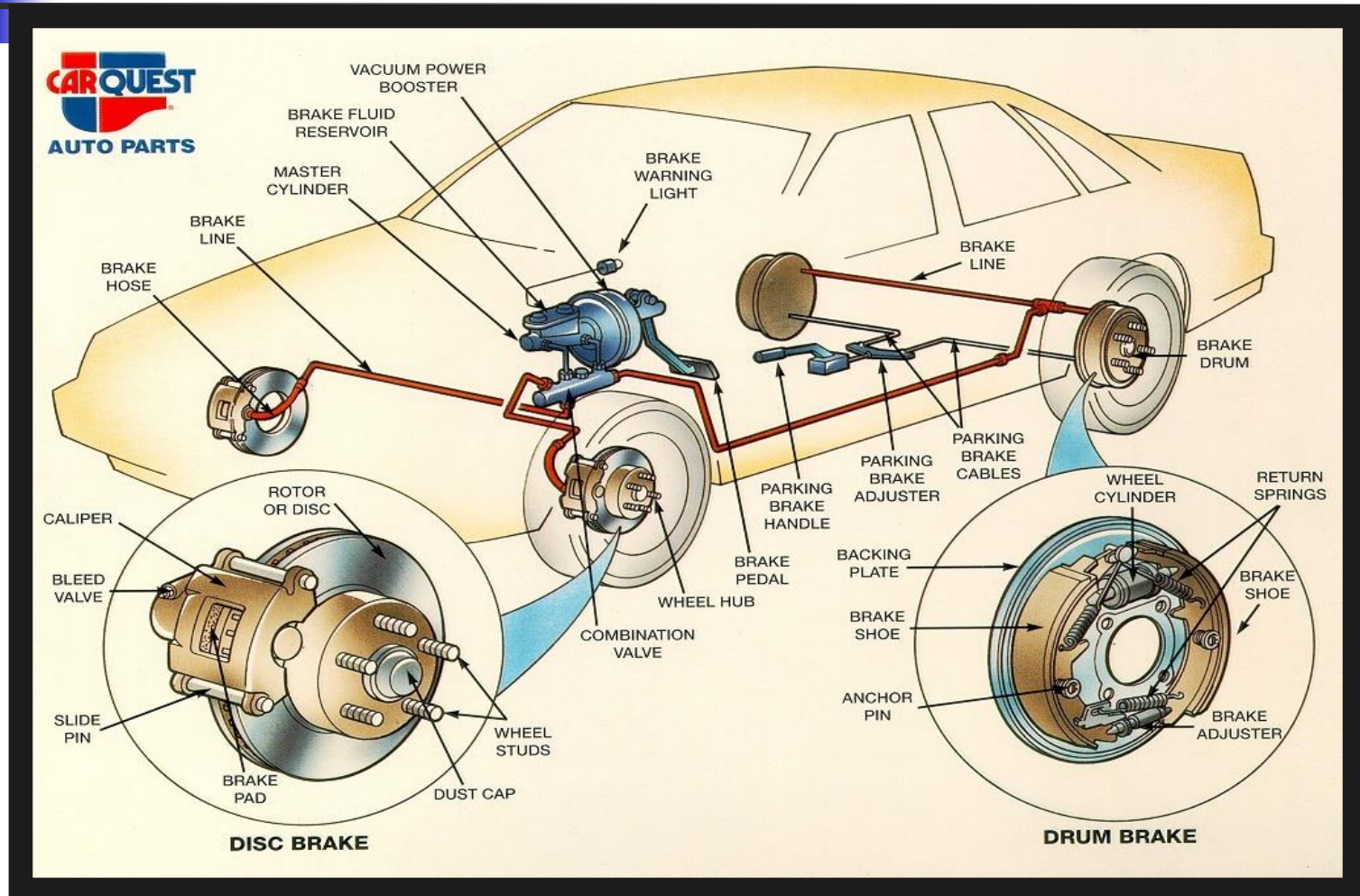
- Vetrarhjólabarða með nöglum eða keðjur **má nota frá 31 október til 15 apríl.**
- **Ath bifreiðin á ávallt að vera búinn eftir aðstæðum.**

Hemlar

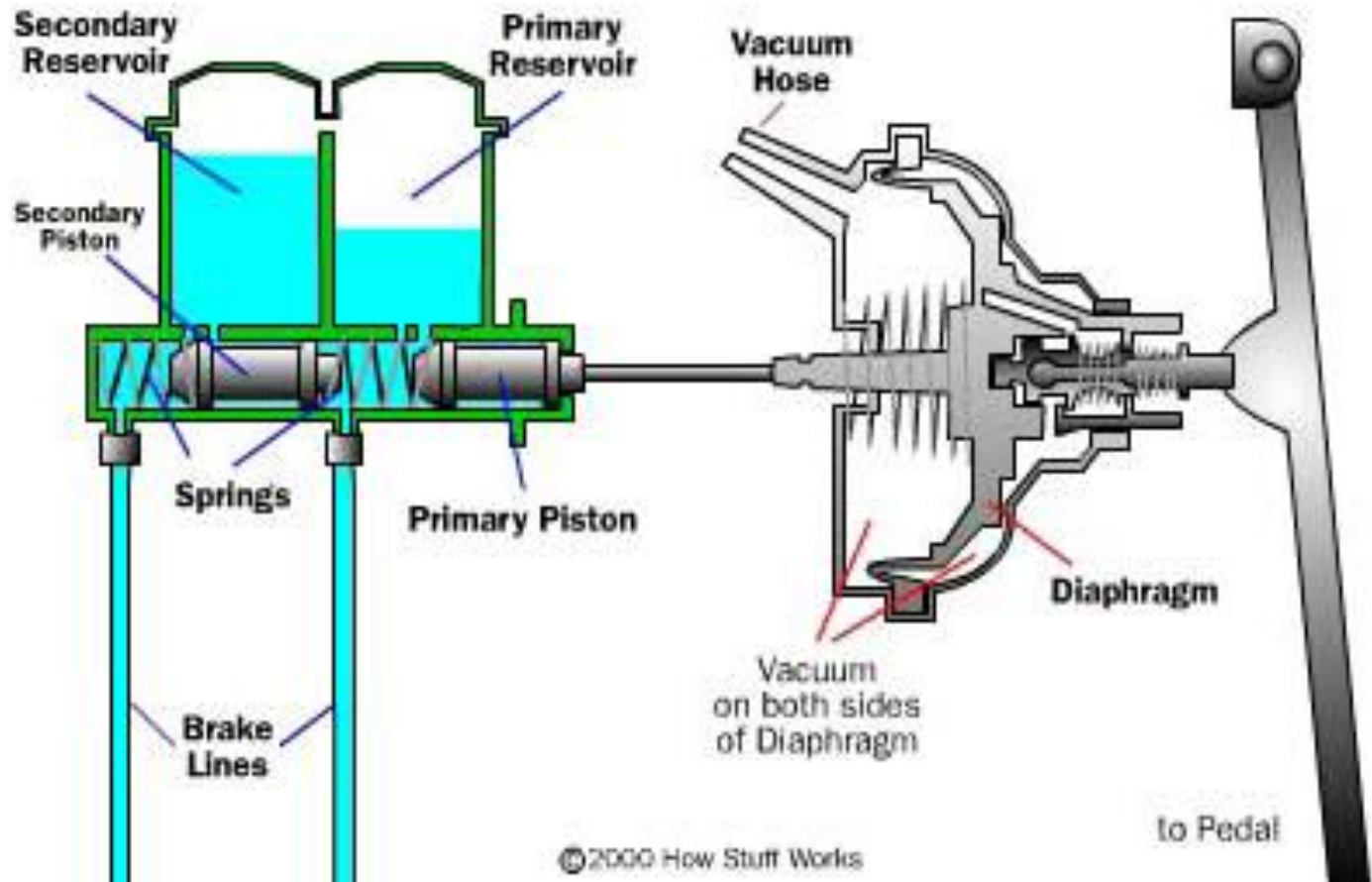
- Hemlakerfi samanstendur af:
  - Höfuðdælu með forðabúri
  - Hemlaleiðslum
  - Hjóldælum diskahemla
  - Hemlaklossum/hemladisk
  - ALB hemlajöfnunarloka
  - Hjóldælum
  - Hemlaborðum/hemlaskál
  - Felgum

Uppbygging hemlakerfis

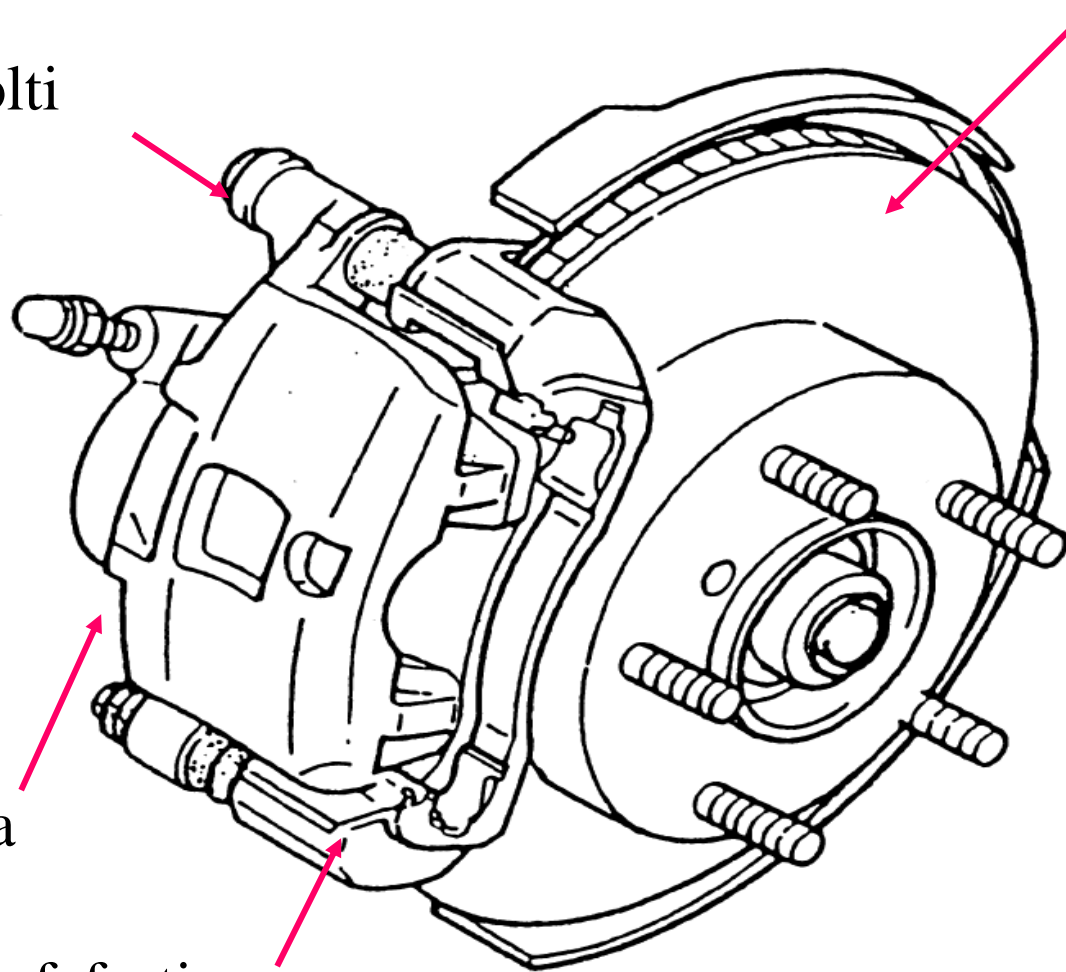
Höfuðdæla

Diskahemlar

Sleðabolti

Hemladiskur

Sleðadæla

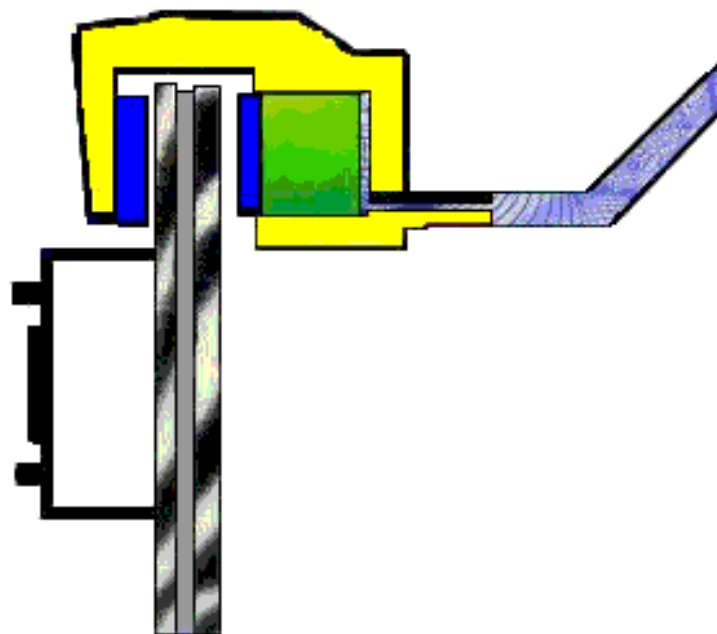
Dæluklafafesting

2-Oct-23

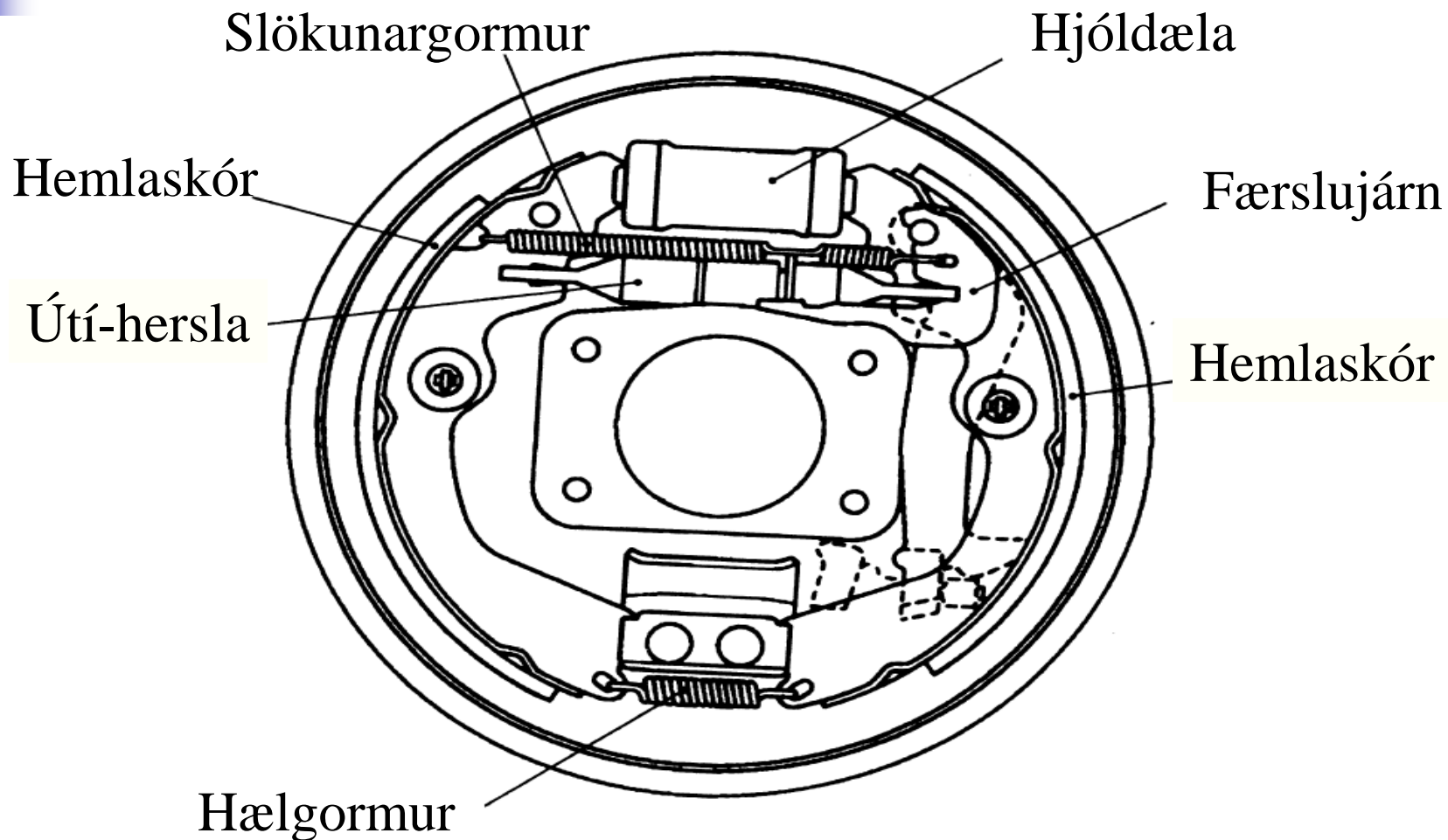
PIEIIIH AGUST USKAISSUHI

34

Virkni diskahemla

Skálahemlar

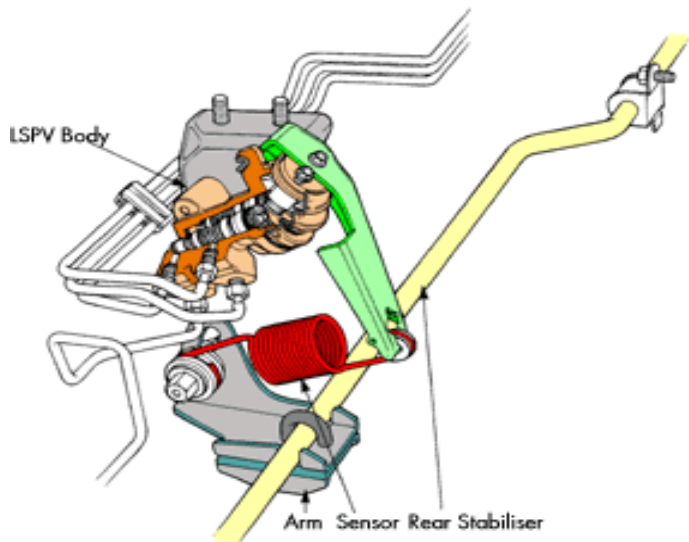
Bilanir í hemlakerfinu.

- Fjaðrandi hemlafetill
  - loft á hemlum.
- Ef hemlafetill fer neðar en venjulega
  - gæti verið gat á hemlaröri.
- Ef gaumljós hemla í mælaborð logar
  - hemlaklossar/borðar slitnir
  - vökvi á lágmarki
  - pera í hemlaljósum biluð.

ALB. Hemlajöfnunarloki

- Á að koma í veg fyrir að afturhjól læsist með því að takmarka bremsuþrýsting til afturhjóla, þegar bíllinn er óhlaðinn.

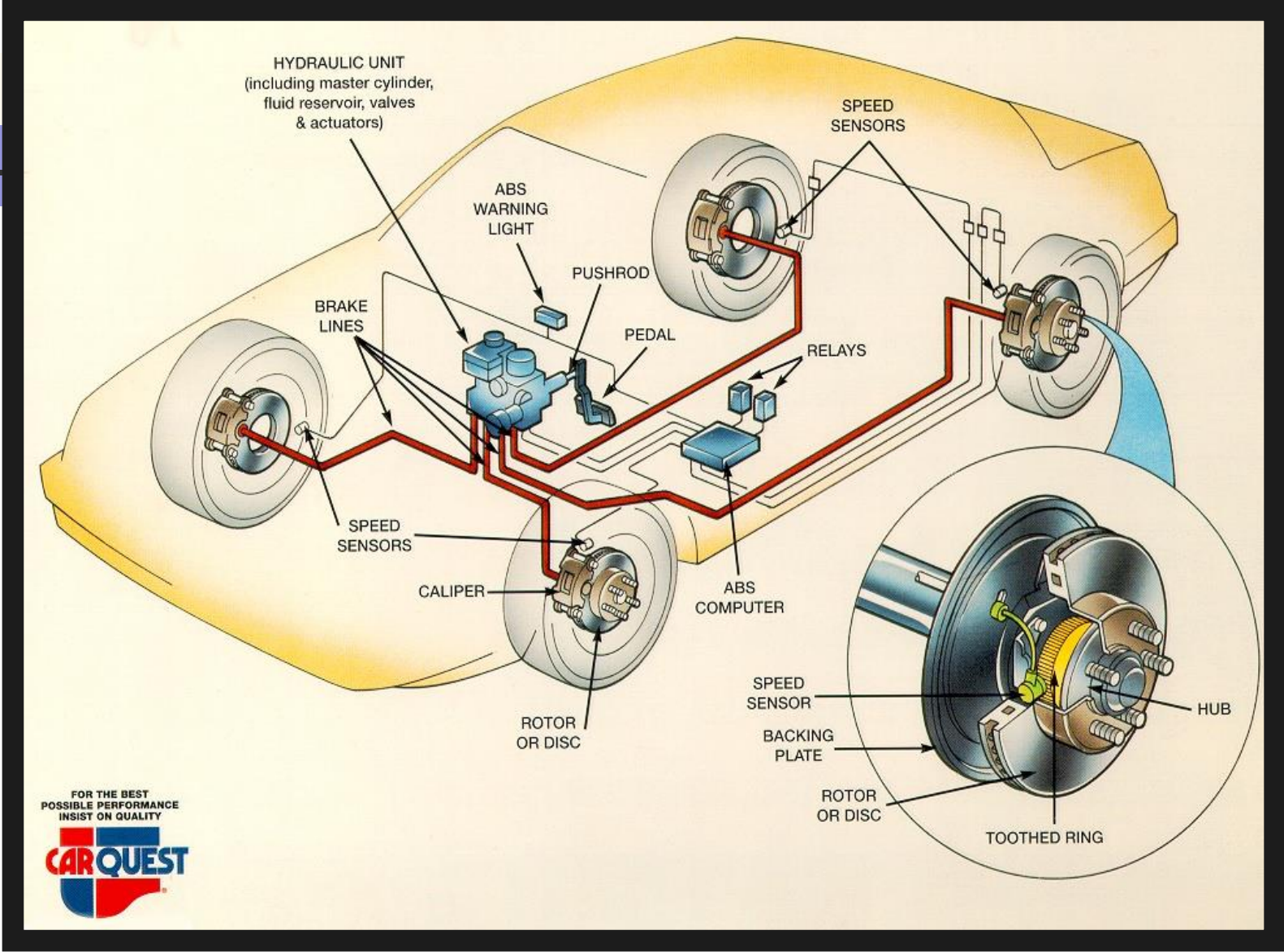

Umhirða hemla.

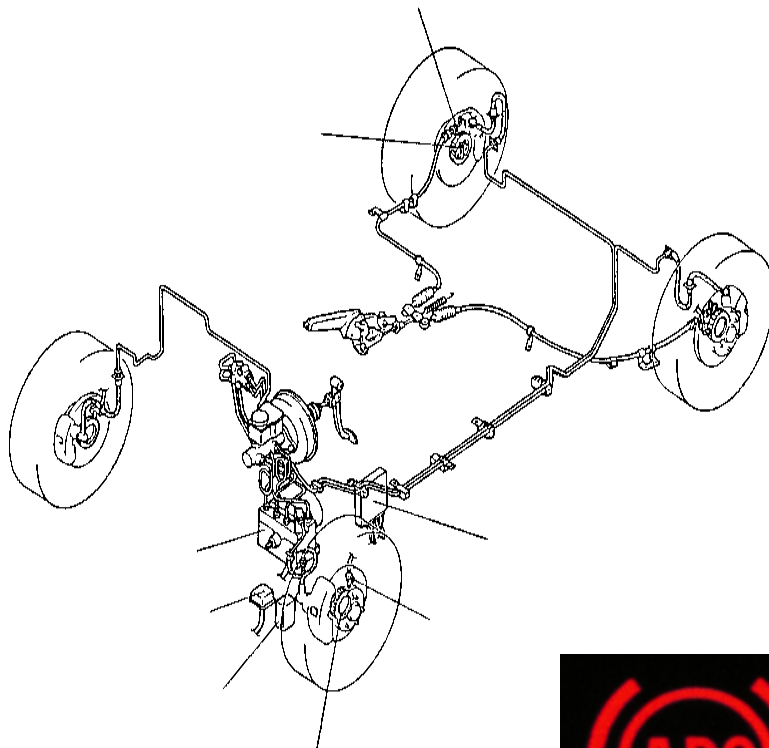
- Skipta um hemlavökva á tveggja ára fresti
- Ekki bæta vökva umhugsunarlaust á forðabúr.
- Hemlavökvi .....

  - Er eittraður og skal geyma í upphaflegum umbúðum
  - Er ætandi og tærandi..
  - Skemmir lakk.

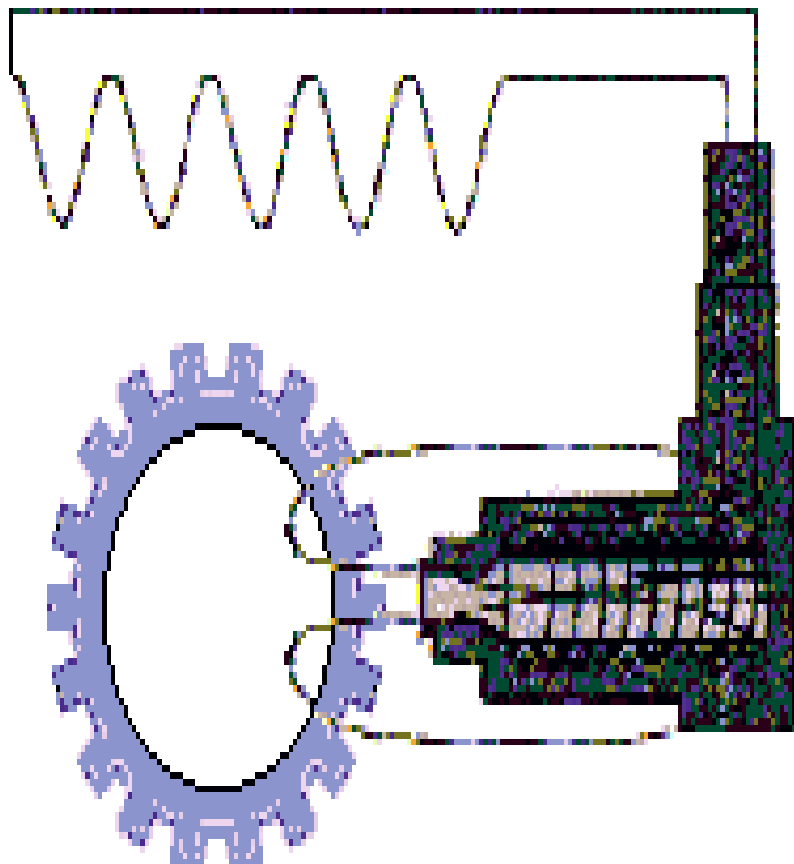

ABS hemlalæsisvörn

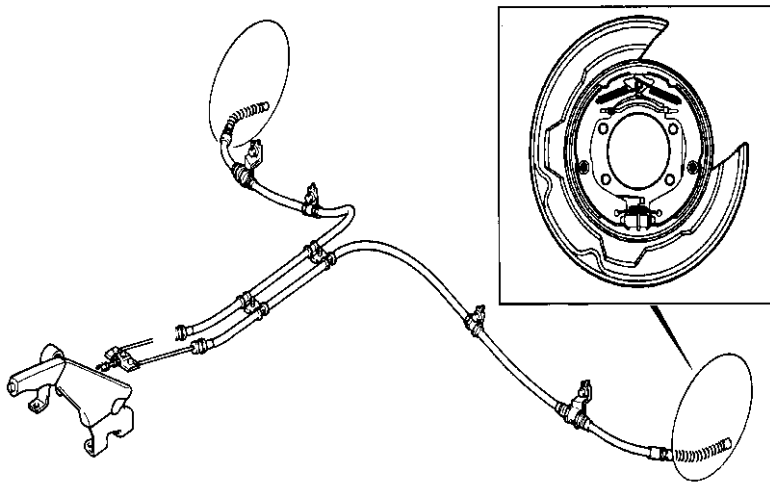
- Skynjarar við hjól senda merki til stjórn tölvu um snúning hjóla, ef eitt hjólið læsist við hemlun losar ABS kerfið um þrýsting á því hjóli, en setur síðan þrýsting aftur á með dælu ef hjólið snýst hraðar en hin hjólin, allt að 15 sinnum á sekúndu

ABS skynjari

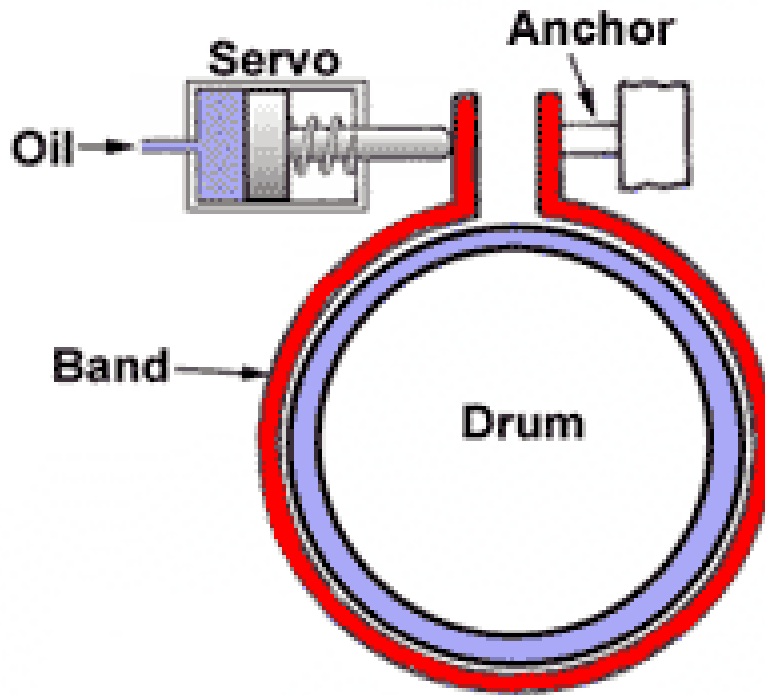
- Seguljárn spanar upp rafspennu í spólu þegar tönn á tannkransi hjólsins fer hjá skynjaranum
- Heilinn fær eins boð frá öllum hjólum ef ekið er beint áfram

Stöðuhemill

- Þegar tekið er í handfang ættu aðeins að vera 6-7 “klikk” þar til fullri hemlun er náð
- Stöðuhemill á að geta haldið ökutæki kyrru í 18% halla

Park

- Ekki nota Park á sjálfskiptingu sem hand- eða neyðarhemil því bremsubandið er í raun og veru ákaflega veigalítið

Annað kvöld

- Hreyfill, bensín og dísil.
- Rafkerfi.

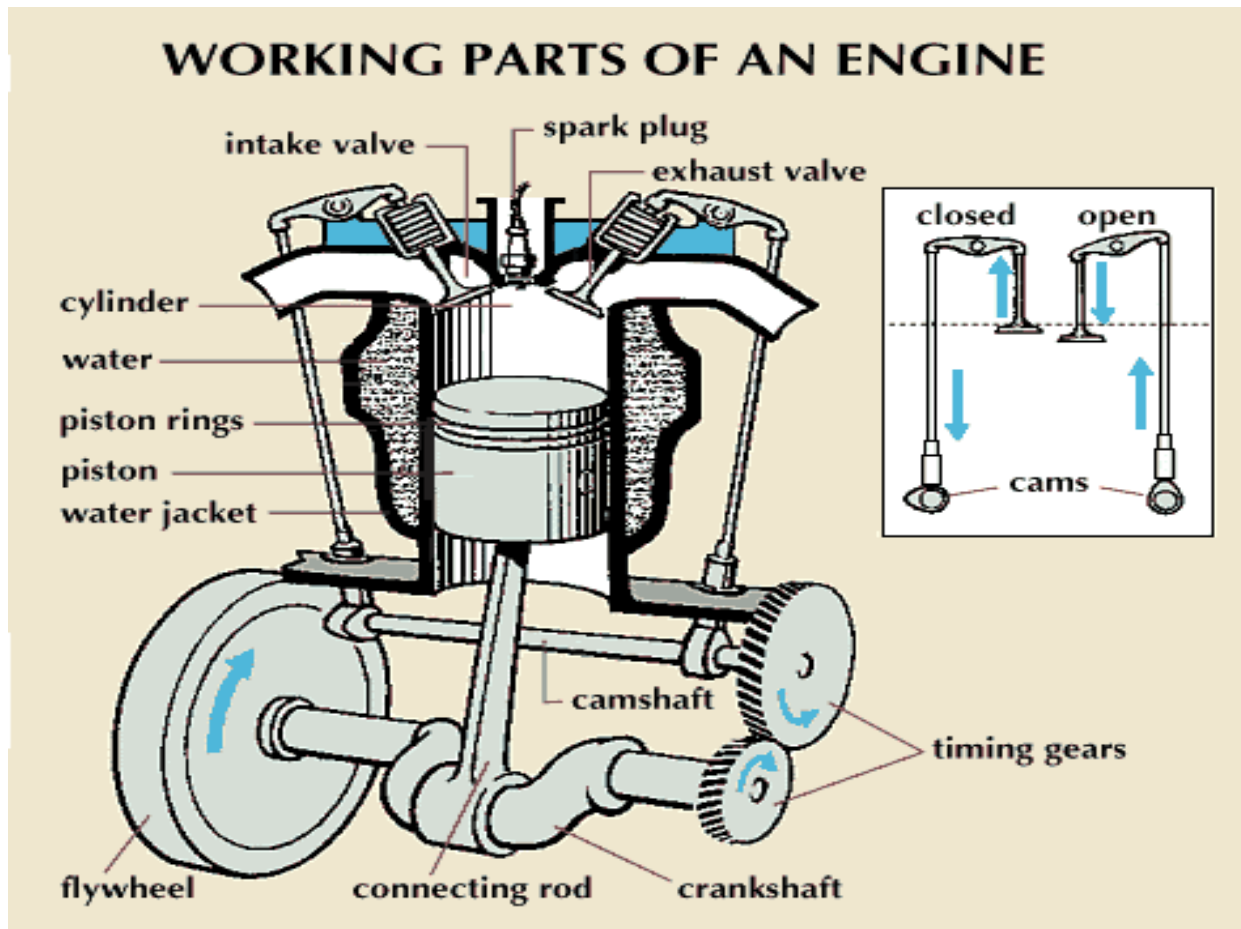

Lýsing hreyfils ?

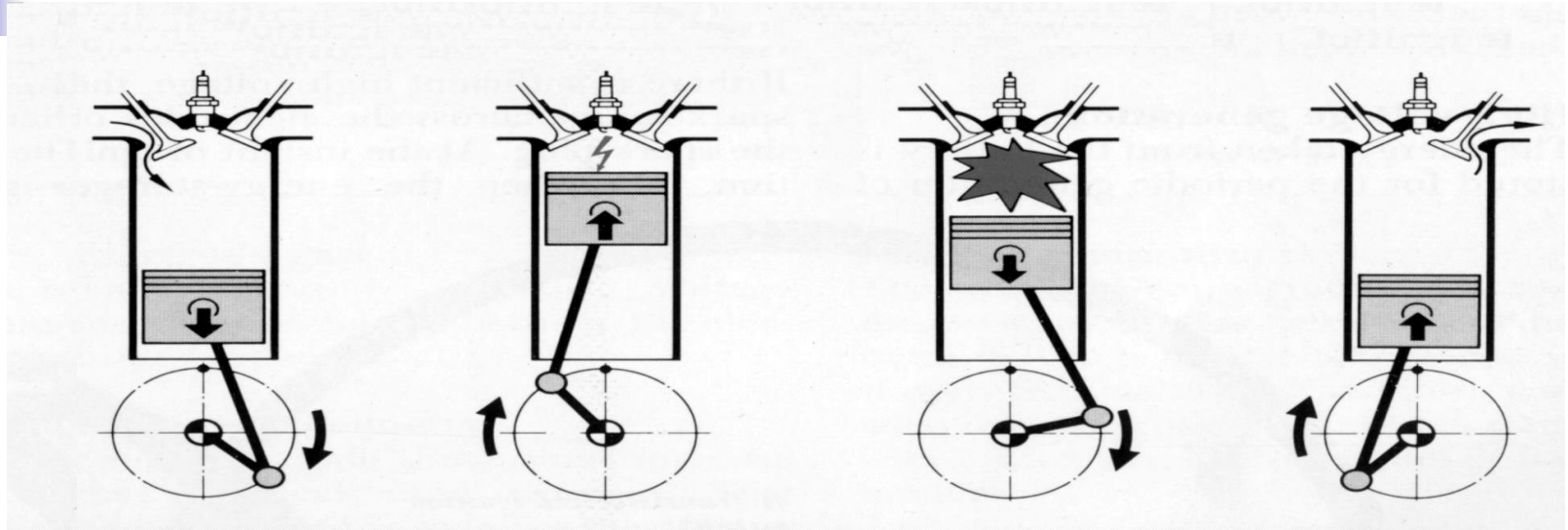

- Strokkar ?
- Ventlabúnaður ?
- Rúmtak ?
- Hestöfl ?
- Kílóvött ?
- Snúningsvægi / tork ?

Hreyfill

Vinnuhringurinn

Sogslag

Þjappslag

Afslag

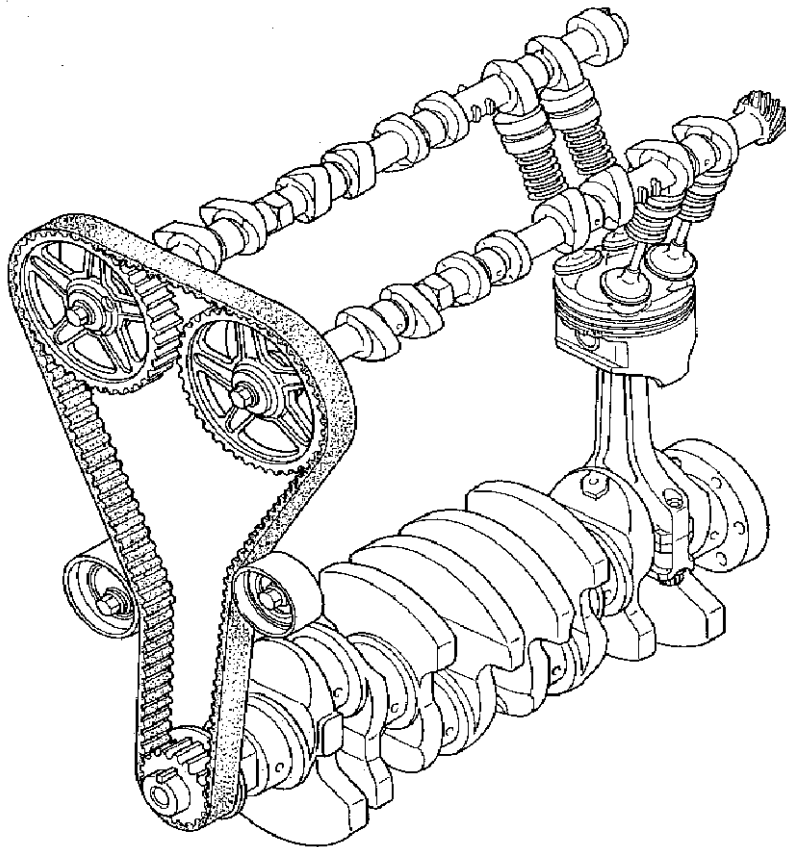
Útblástursslag

Mynd.eml

Innri hlutar hreyfils

- Tímareim þarf að skipta um á um 60-120þús km fresti.
- Ef það er ekki gert getur hún slitnað og ventlar og stimplar eyðilagst

Þéttleiki hreyfils

- Þjöppun bensínhreyfils er um 9-12bör en dísilhreyfils um 25-40bör
- Ef hreyflar eru óþéttir skila þeir ekki því afli sem til er ætlast

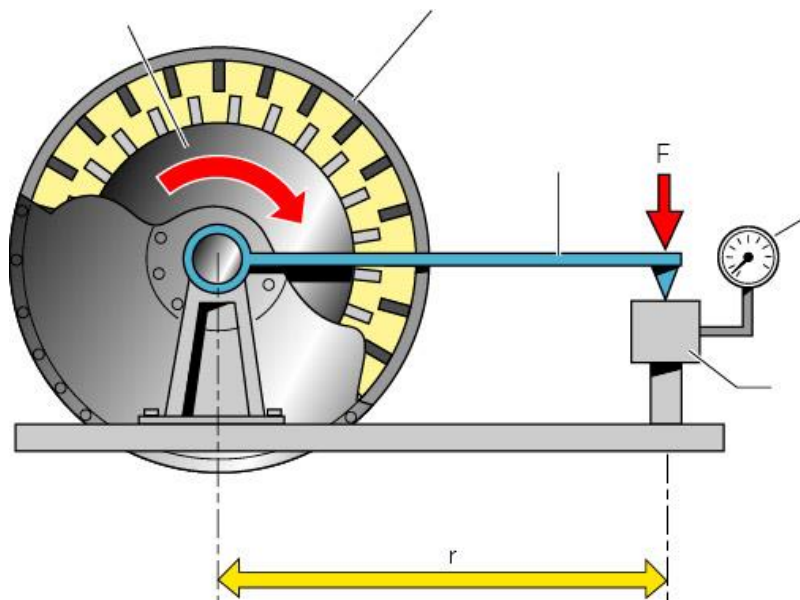

Hreyfill.

- Snúningsvægi segir mest um afl vélar.
- Snúningsvægi er gefið upp í Nm

- Óþarflega stór hreyfill eyðir of miklu eldsneyti og étur upp hagnað

Afl hreyfla

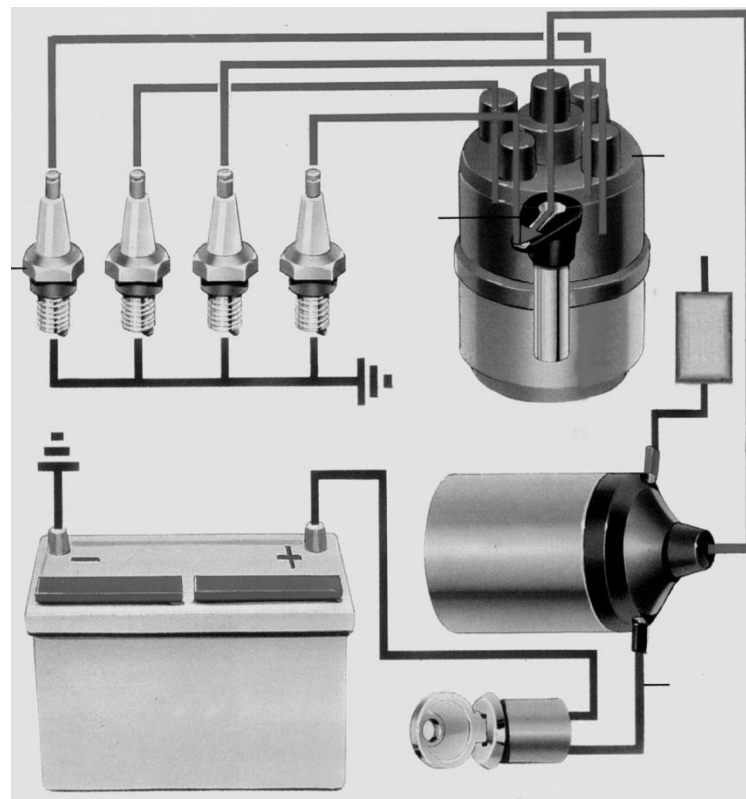
- Afl hreyfla er m.a. mælt í Nm
- Hreyfill tengdur aflmæli
- Eldsneytisgjöf sett í botn
- Aflmælir hemlar hreyfilinn niður í þann snúningshraða er mæla á

1 N er aflið sem fæst þegar 1 kg er sett á endann á 1 m langa stöng (á hreyfingu)

Kveikikerfi

Skipta reglulega um :

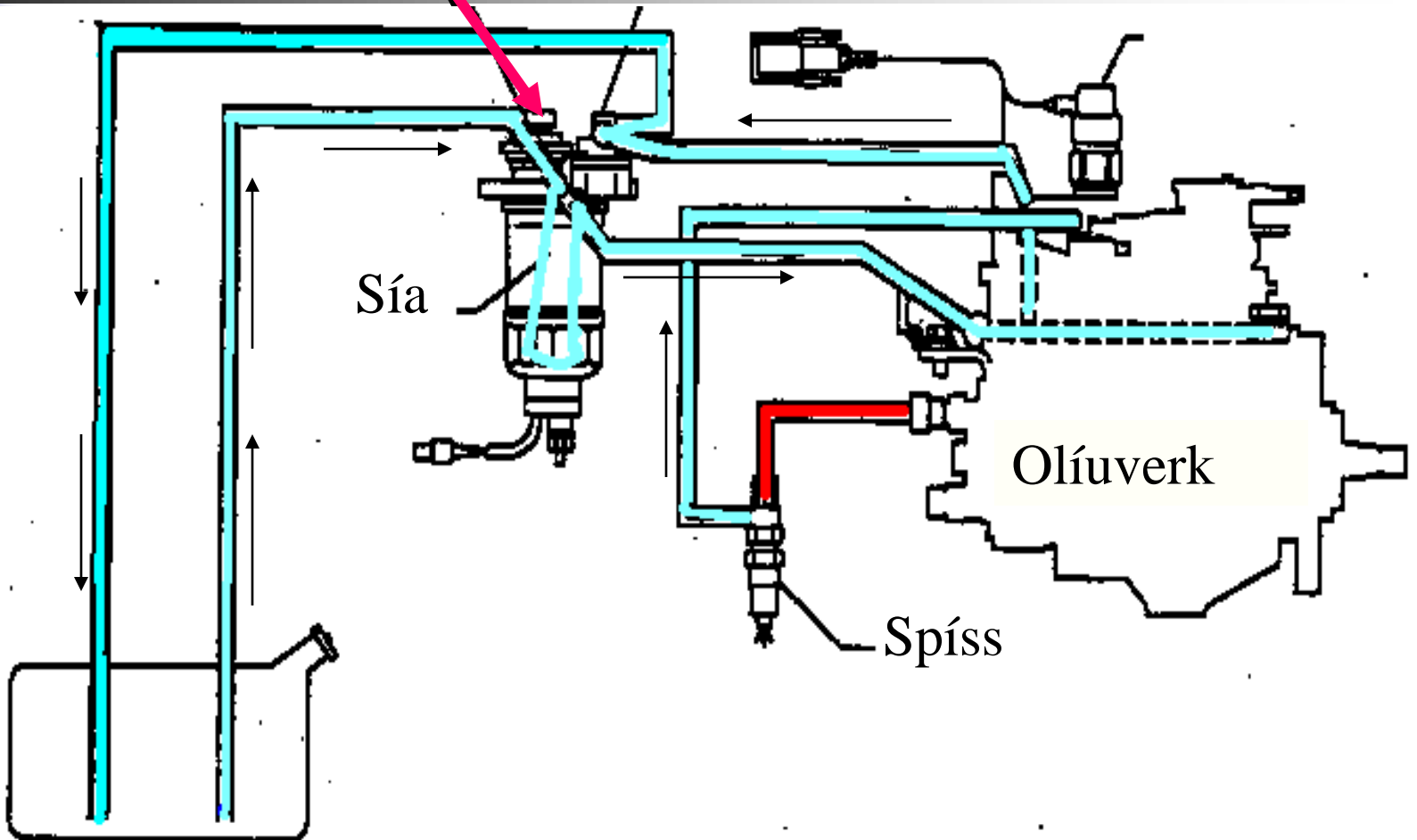
- Kerti
- Kveikiþræði
- Kveikihamar
- Kveikilok

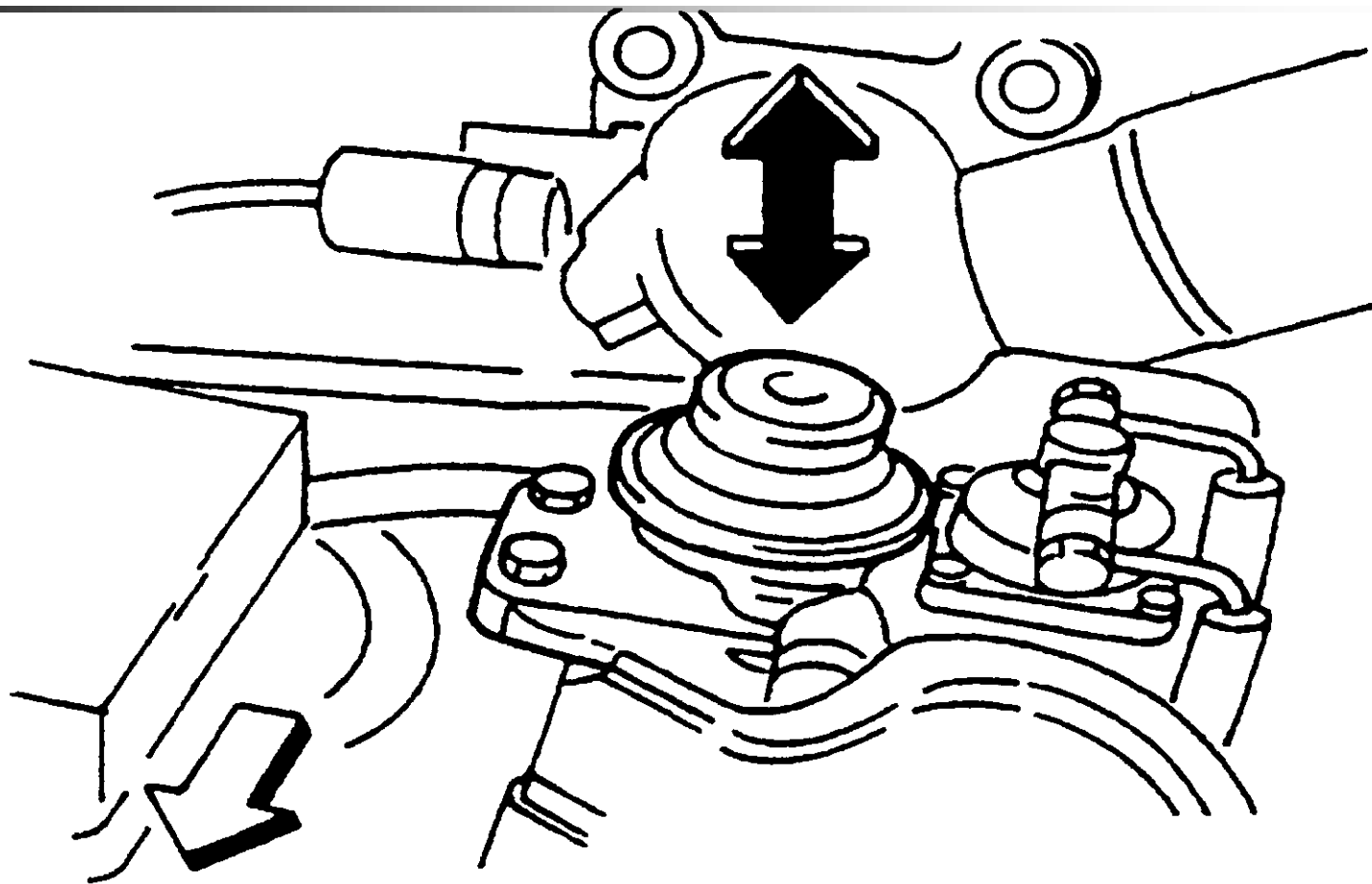
Dísil

Handdæla

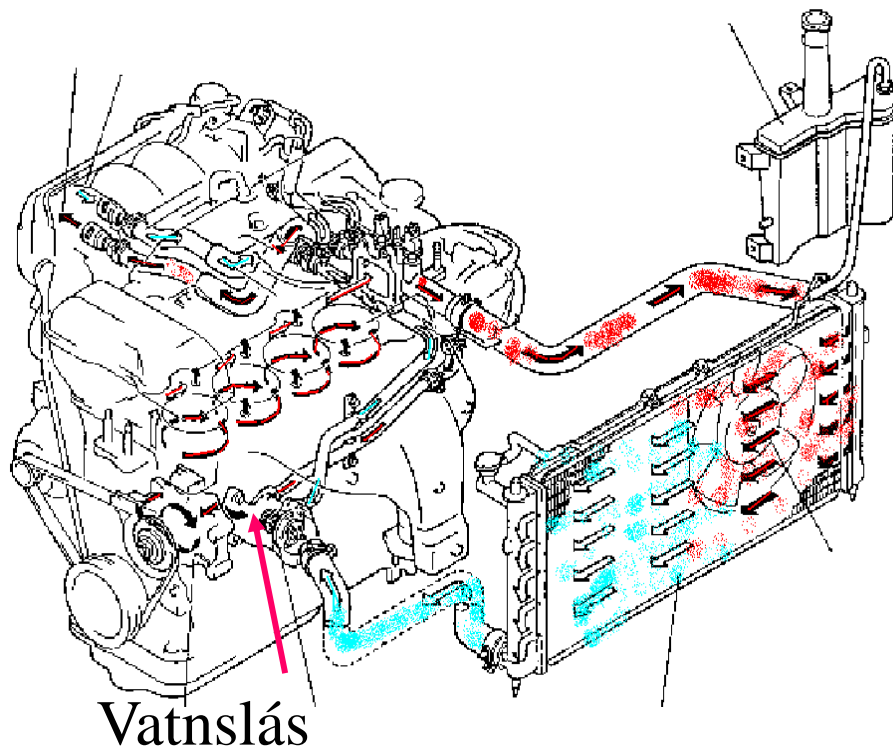
Handdæl

Lofttæming

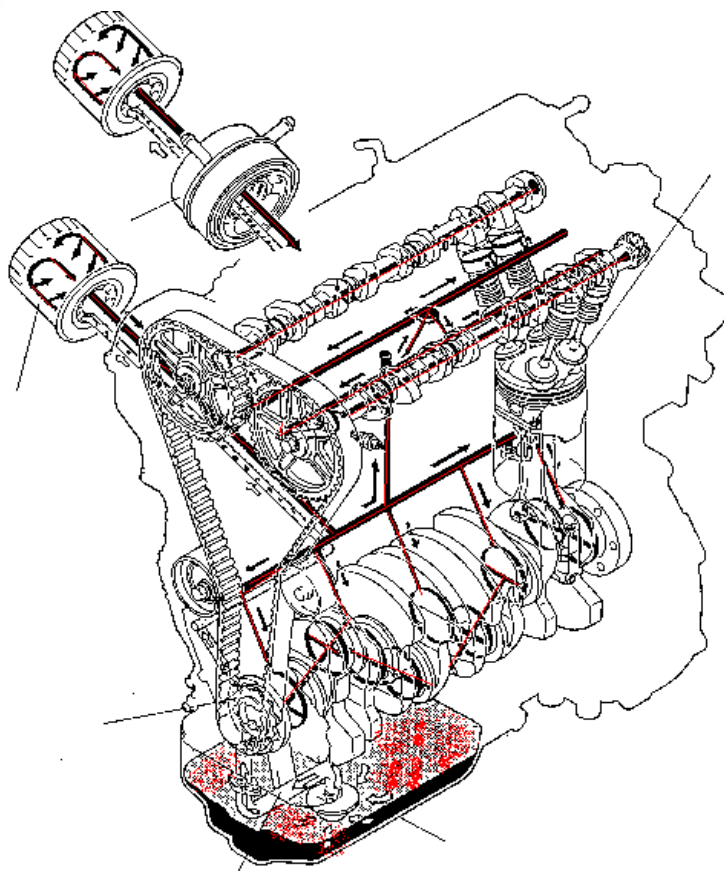
Kælikerfi

- Kælivökva þarf að skipta um á tveggja ára fresti
- Vatnslás stjórnar hitastigi hreyfils
- Of kaldur eða of heitur hreyfill þýðir meiri eyðsla og hættu á skemmdum

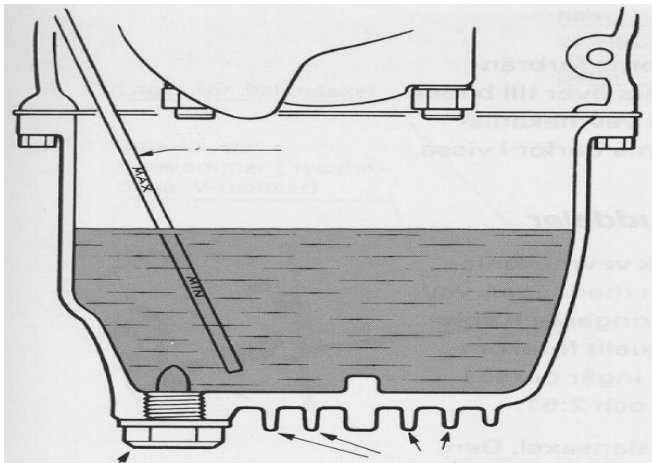

Smurkerfi

- Smurþrýstingur í akstri 2-6 bar
- Drepið á ef smurljós kviknar !
- Olían :
  - Smyr
  - Kælir
  - Þéttir
  - Hreinsar

Olíumagn á hreyfli.

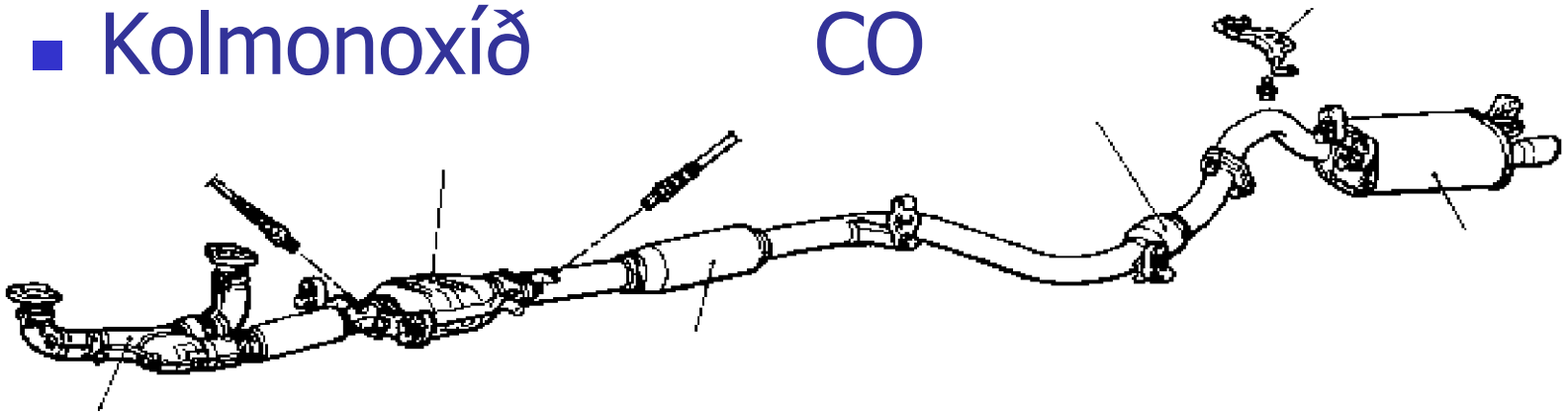

- Mælið magn olíu með bílinn á láréttum stað
- Helst alltaf á sama stað
- Látið olíu síga í pönnuna áður en mælt er, helst að mæla að morgni fyrir vinnu
- Olían á að vera milli max og min

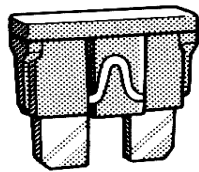
Mengun

Þekkið hættuleg efni í útblæstri bifreiða!

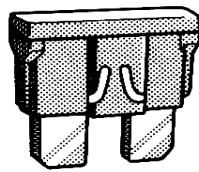
- Köfnunarefnisoxíð Nox
- Kolvetni CH
- Kolmonoxíð CO

Öryggi

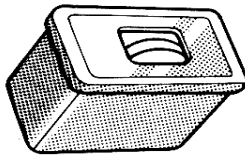

Good

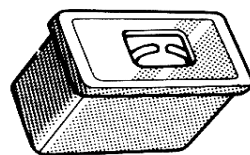

Blown

Type B

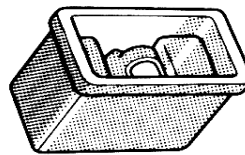

Good

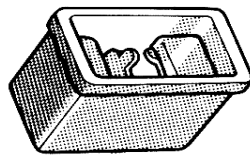

Blown

Type C

Good

Blown

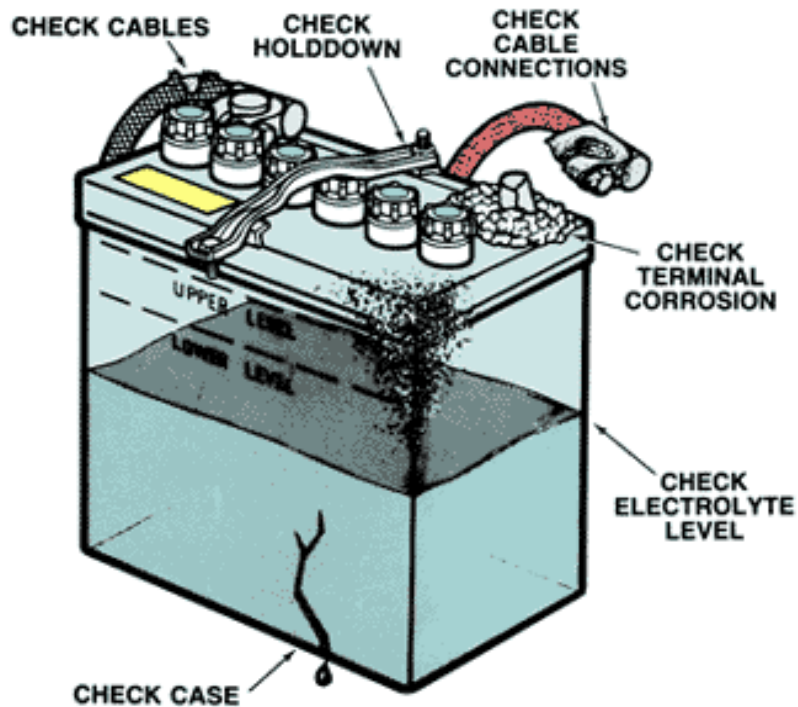
- Ef öryggi fer þarf að hafa slökkt á öllu þegar nýtt er sett í
- Ekki setja stærri öryggi en á að vera

Rafgeymar

- Á rafgeymum er 37% brennisteinssýra
- Brennisteinssýra er ætandi og stórhættuleg
- Rafgeymir í hleðslu myndar vetni og súrefni hvorttveggja er mjög eldfimt, hlaðið því einungis í vel loftræstu rými
- Látið fljóta yfir sellur rafgeymis

Umhirða rafgeyma

- Ath kapla
- Ath festingu
- Hreinsið spansgrænu
- Ath vökvastöðu

Vökvahæð

- Yfirborð vökva.
- Rétt hæð,
- ekki of mikil
- ekki of lítil.

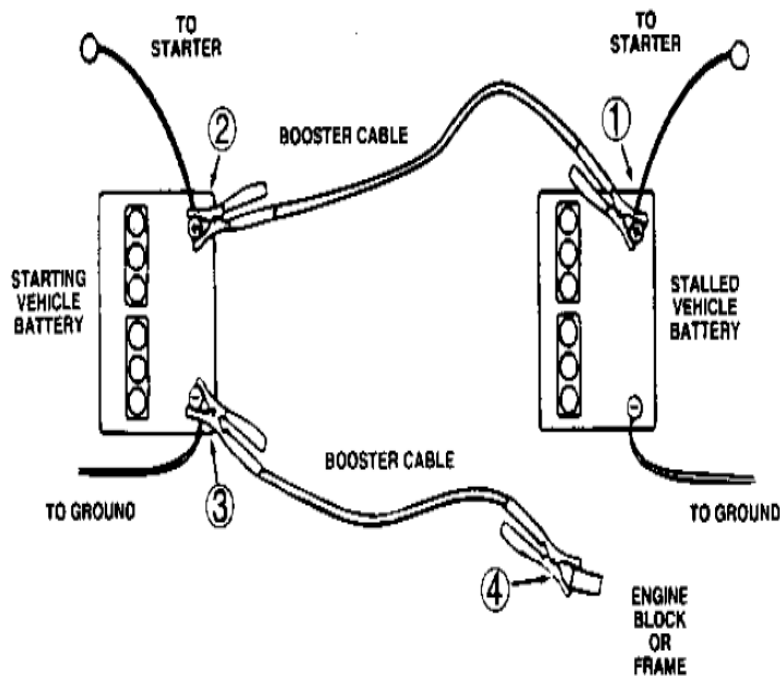
Hleðsluástand

- Hægt er að sjá hleðsluástand viðhaldsfrís rafgeymis á litlu glasi
- Ef liturinn í miðju gluggans er grænn er allt í lagi með hleðsluna

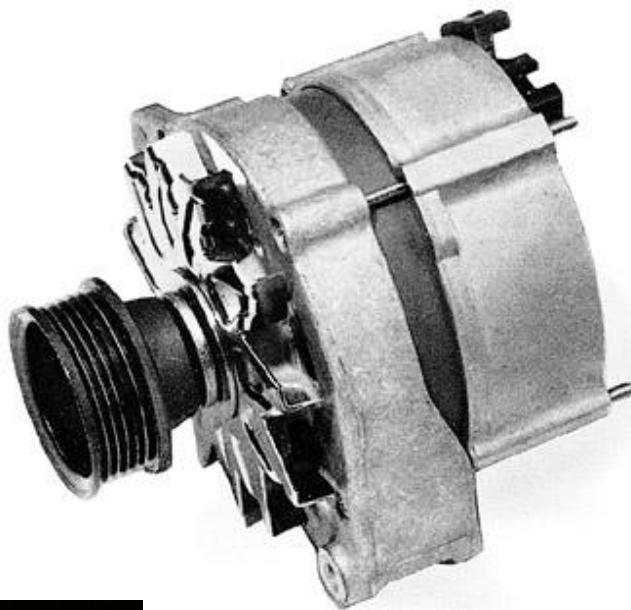

Ræsihjálp.

1. Plús straumgjafa tengdur
2. á plús straumþega.
3. Mínius straumgjafa tengdur á stell straumþega
4. Straumgjafi settur í gang og látinn hlaða geymi straumþega
5. Dautt á straumgjafa þegar straumþegi er settur í gang

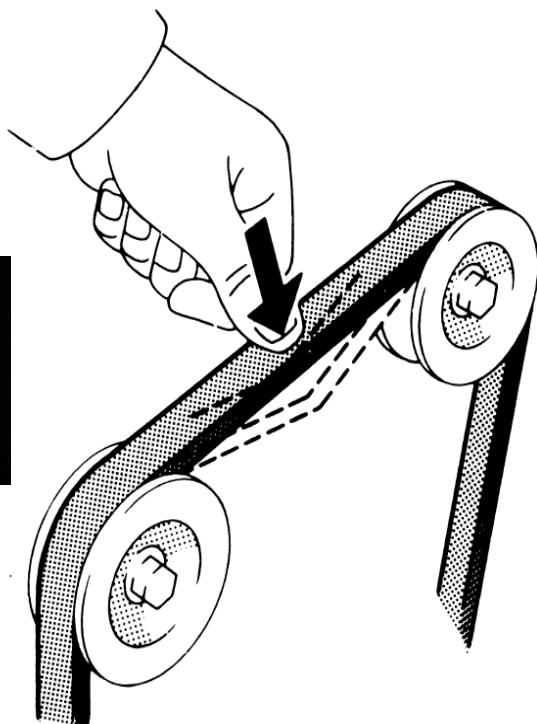
Rafall

- Rafall sér um framleiðslu raforkunnar.
- Rafgeymir varðveitir raforkuna þar til þarf á henni að halda

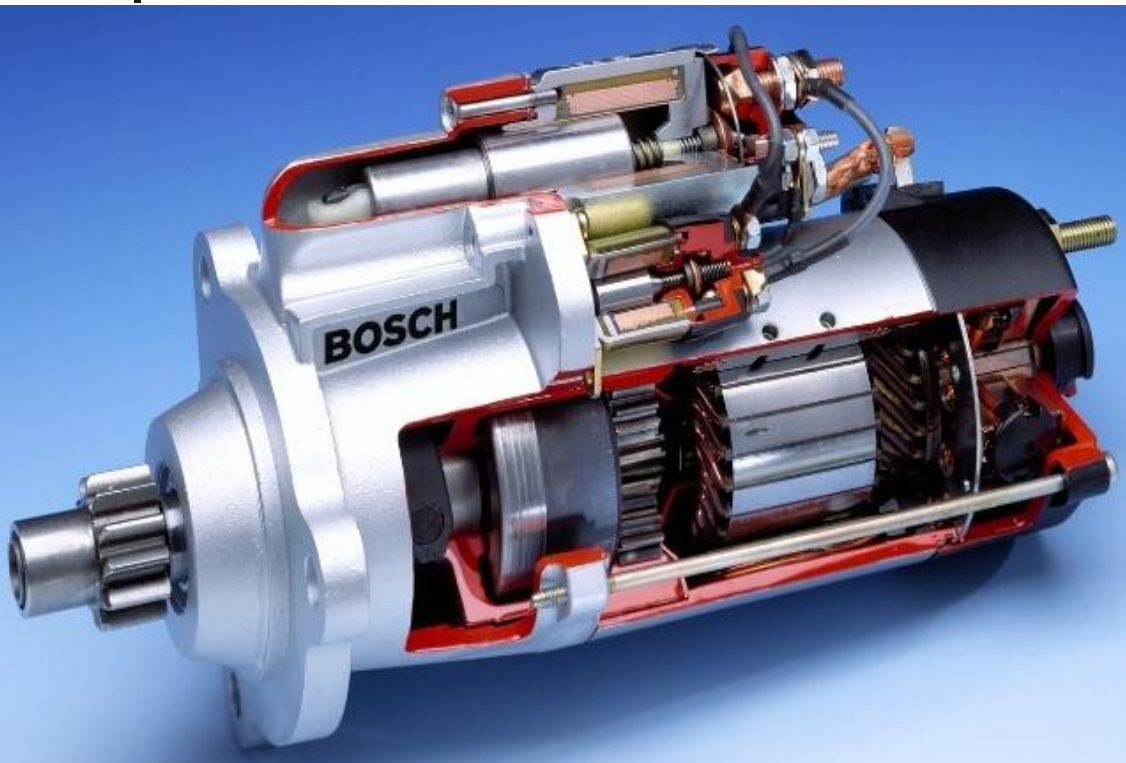

Strekking viftureimar.

- Viftureim verður að vera hæfilega strekkt.
- Ef 20 cm eru milli reimskífa ætti að vera hægt að ýta reim inn um þykkt sína
- Hægt á að vera að snúa 90° upp á fjölkíltreimar

Ræsir

Ekki er ráðlegt að starta lengur en í 30 sek annars getur ræsir hitnað og eyðilagst.

Ljós

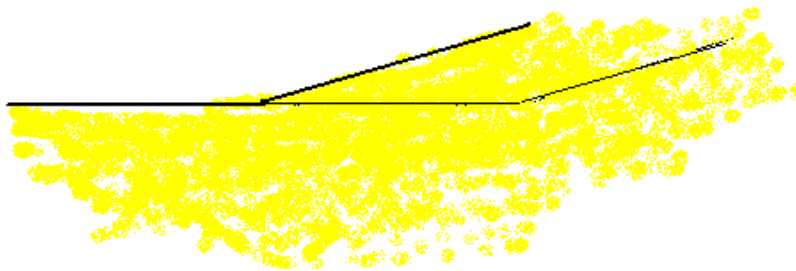

- Ljós þarf að stilla
- Ljósker eiga að vera hrein bæði að aftan og framan.
- Perur og öryggi verða að vera í lagi

Ath ljósastillingu

- Gott er að nota húsvegg með til að sjá hvort peruskipti hafa heppnast
- Ljós eiga að lýsa þessu líkt þegar láguljósinn varpast á vegginn

Perur

- Ekki snerta glerhluta perunnar við peruskipti það stytir líftíma perunnar verulega.

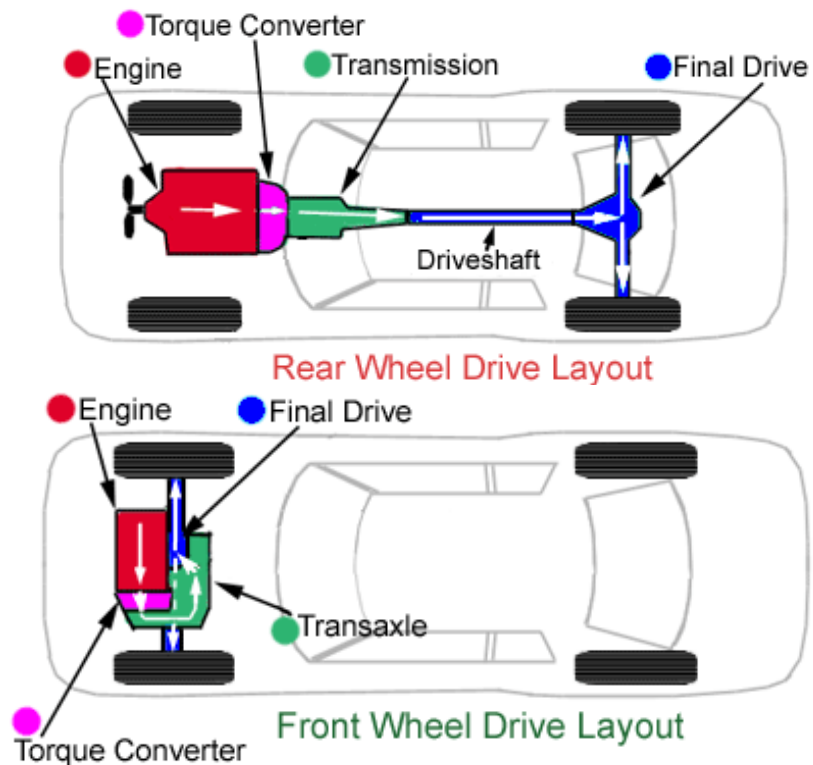
Þriðja kvöld

- Affrás
- Yfirbygging og tengibúnaður.
- Öryggisbúnaður.
- Upprifjun.
- Próf .

Aflrás.

- Hreyfill
- Kúpling
- Gírkassi
- Drifskaft (sköft)
- Hjól

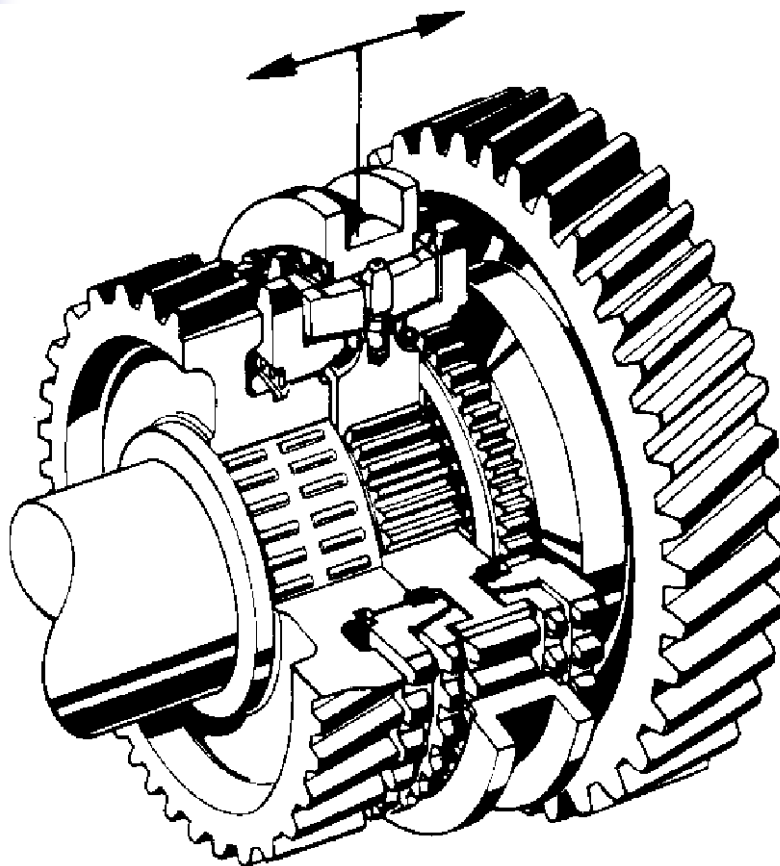
Kúpling

virgni kúplingar

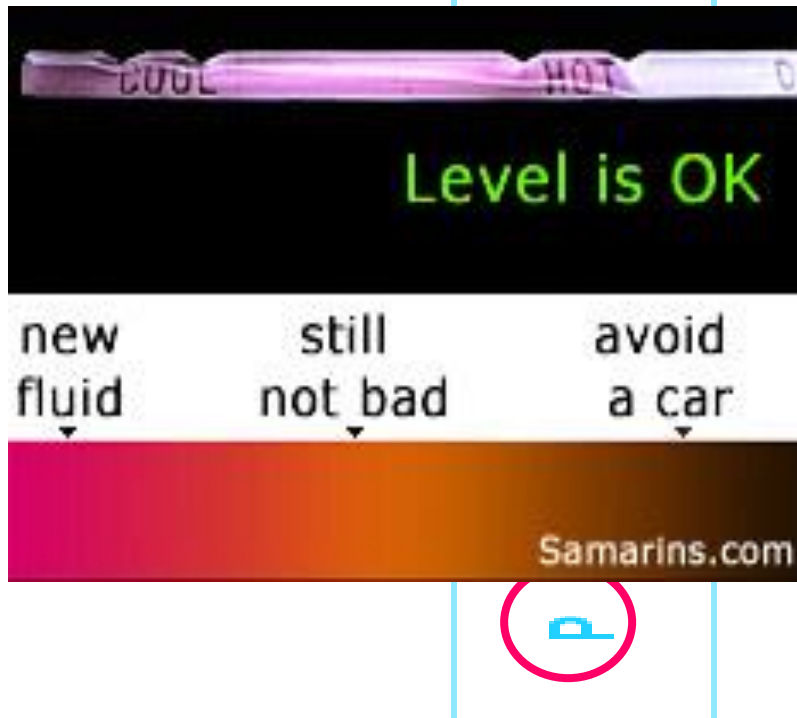
- Rýfur tengsl hreyfils og drifrásar
- Ef hljóðbreyting heyrir þegar stigið er og sleppt á víxl á kúplingsfetil þá gæti kúplingslega verið ónýt

Handskiptur gírkassi

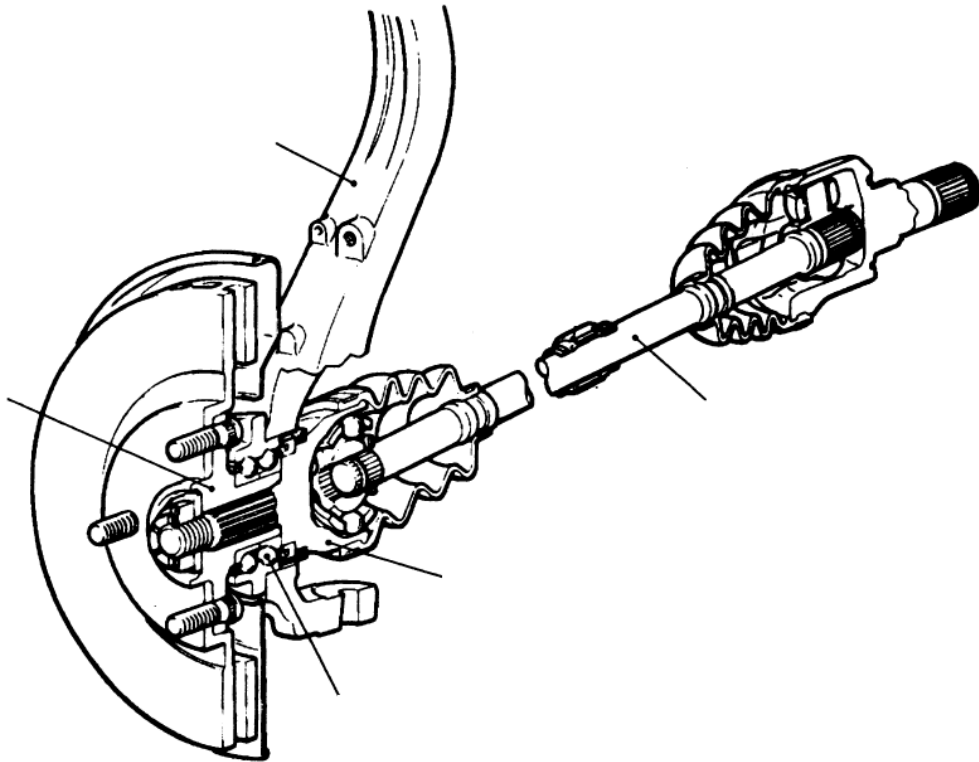
- Nálarlegur eru í veflestum tannhjólum gírkassans og ef bíll er dreginn án þess að hreyfill sé í gangi eru líkur á því að þessar nálarlegur skemmist .
- Þess vegna þarf að lyfta drifhjólum ef hreyfill snýst ekki.

Sjálfskipting

- Mæla olíu á sjálfskiptingu í Park
- Skipting á að vera heit
- Hreyfill í gangi
- Olía á að vera milli strika á kvarða og rauðleit

Naf

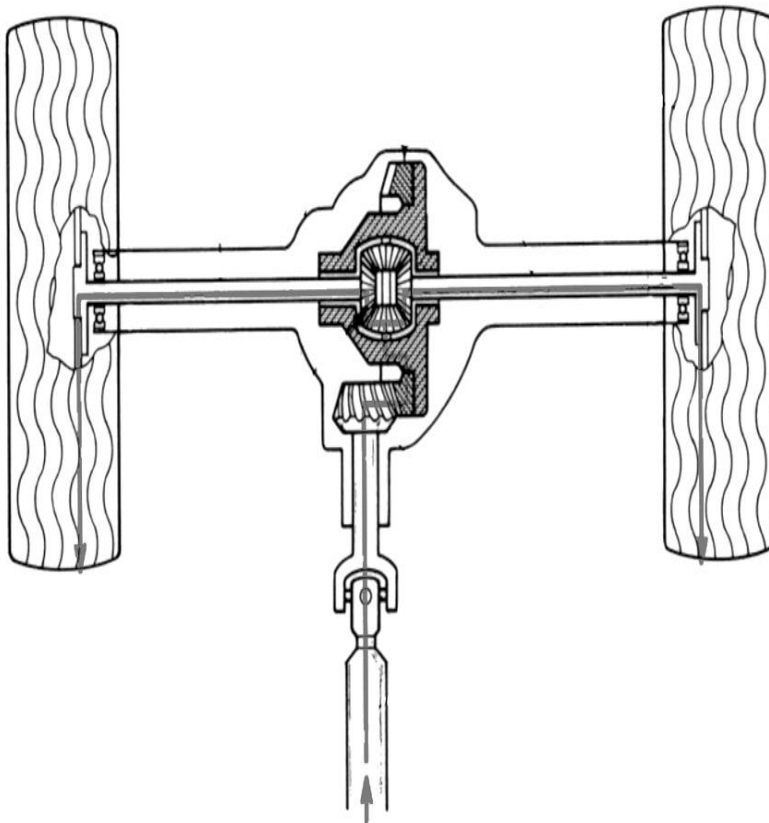
- Legur í nafhúsi slitna það er hægt að finna þegar hjól er á lofti og það skekið.

Hjöruliðir

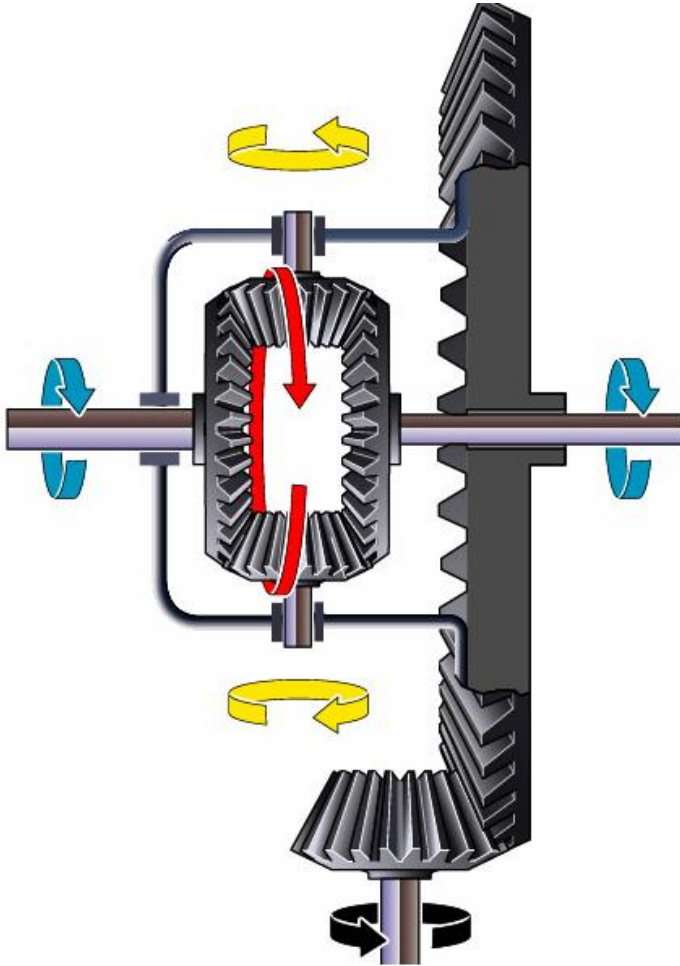
- Hosur á drifliðum verða að vera í lagi annars skemmast liðirnir

Drifhásing

- Hér sést hvernig drif er komið fyrir í afturdrifnu ökutæki

Mismunadrif

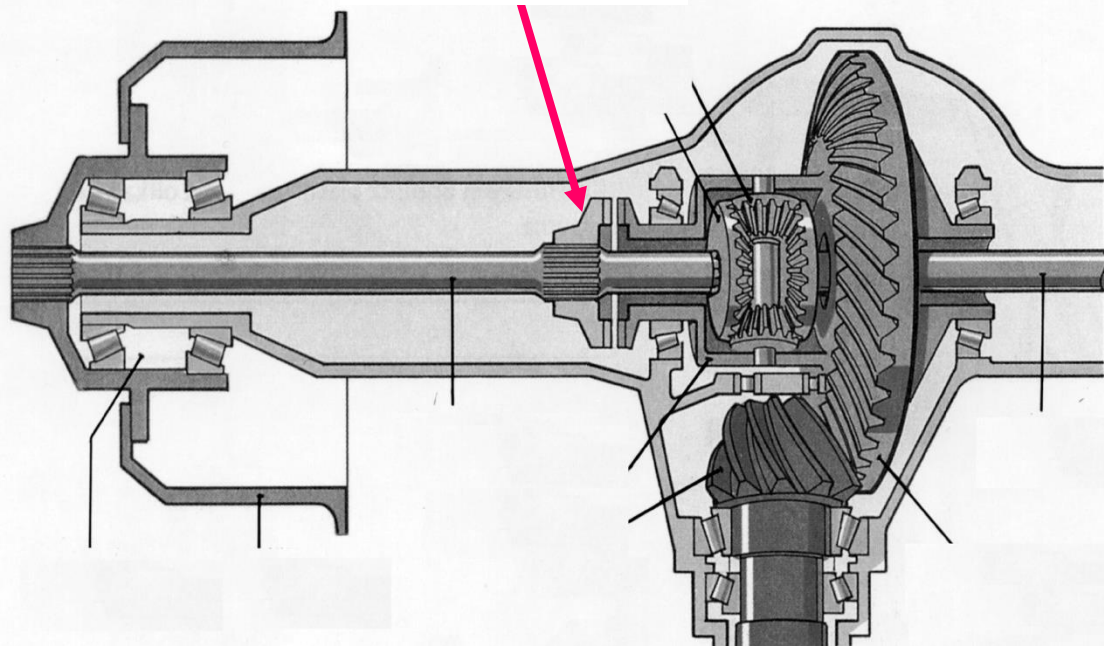

- Drifskraft snýr pinjón hann snýr kambi, mismunadrifshús er áfast kambi og snýst því líka.
- Öxlar drifhjóla hafa hjól inni í mismunadrifi
- Ef ekið ef beint áfram snúast bæði drifhjólin jafn hratt

Driflæsing

Driflæsing

- Ekki læsa drifi:
  - Beygju
  - Í átaki
  - Í spóli
- Drifbúnaður eða driflås skemmist ef þessum reglum er ekki hlítt

Yfirbygging.

Burður fólksbíls og rútu er í yfirbyggingunni

Rúður er t.d. hluti yfirbyggingar

Ryð í sílsum dregur úr burði yfirbyggingar

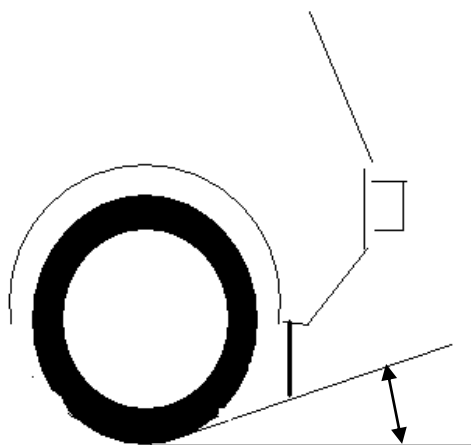

Öryggisbúnaður ökutækis.

- Ef ökutæki hefur lent í árekstri þarf að skipta um öryggisbelti í þeim sætum sem setið var í .
- Ef slökkt hefur verið á öryggispúða þarf að vera merking í mælaborði á viðkomandi stað.
- Sama gildir ef öryggispúði hefur verið fjarlægður.

Hjólhlífar.

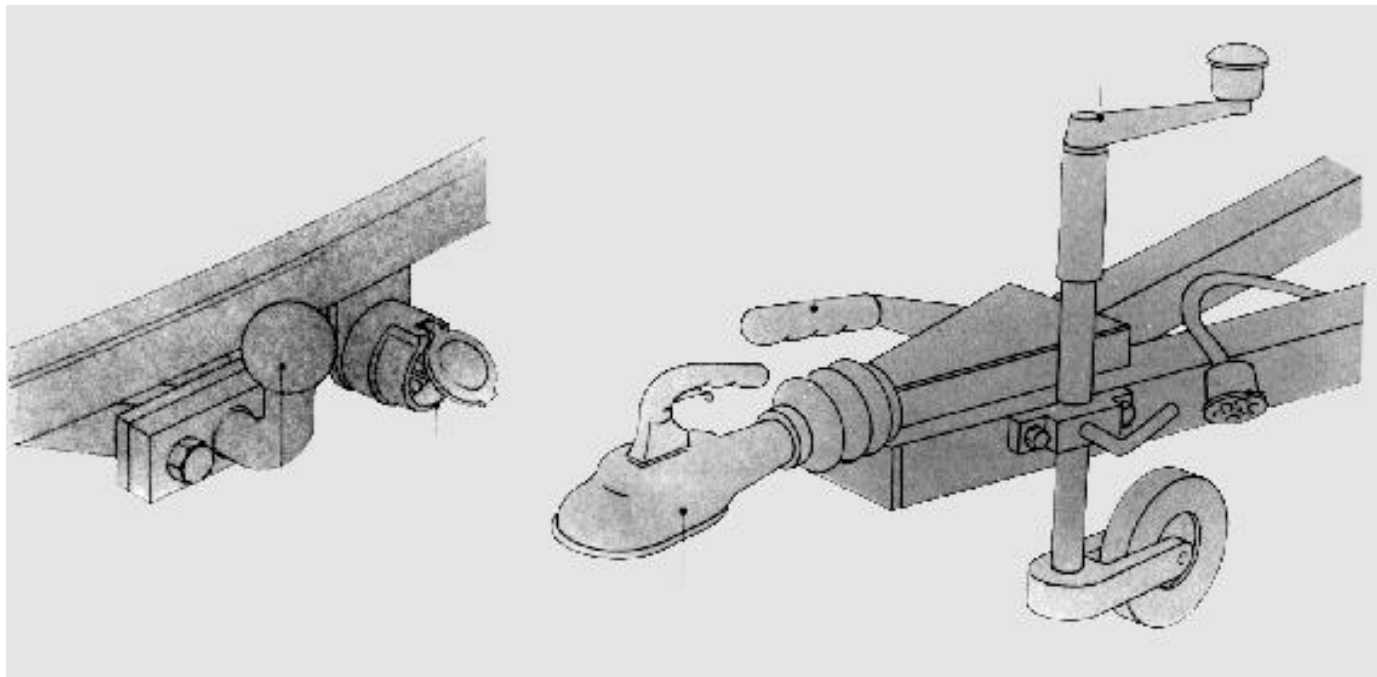
- Bretti þarf að ná yfir bana.
- Aurhlíf þarf að ná nógu langt niður til að kashorn frá hjólbarða verði ekki stærra en $15-25^\circ$

Tengibúnaður

- Ef verið er að draga annan bíl með tógi skal gæta þess að á tógið sé sett úlpa eða teppi til varnar því að kúlan eða tógið breytist í banvænt flugskeyti

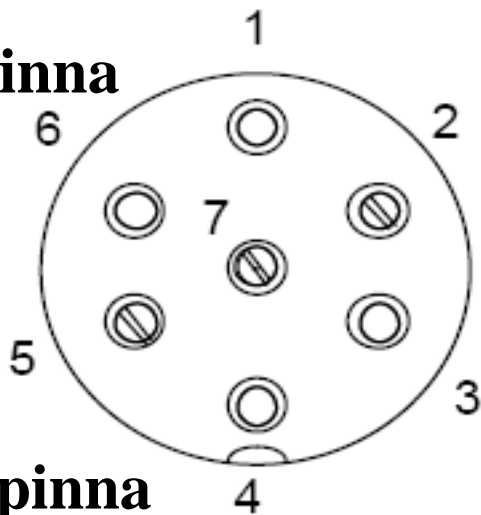
Tengibúnaður

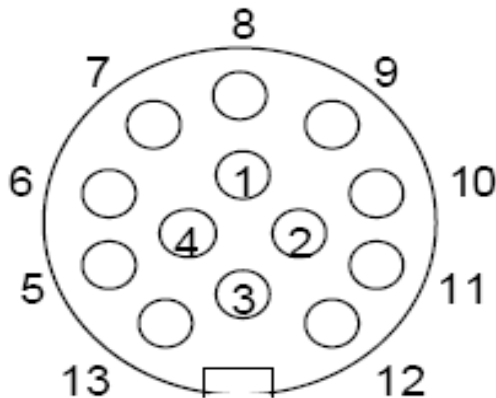
Hvað vantar á þessa mynd?

Vagntengi

12V 7 pinna

12V 13 pinna

- Efri tengillinn er svolítið viðkvæmur gagnvart vatni

- Sá neðri er þéttari, hann er nýlega búinn að samþykkja héraendis

Almennar reglur um ökutæki.

- Öll ökutæki skulu tryggð, tryggingin er á ábyrgð ökumannsins.
- Ökumaður ber ábyrgð á ástandi ökutækis
- Ökumanni ber að sjá til þess að búnaður ökutækis sé lögmætur og í samræmi við aðstæður.